

LASTENTARHANOPETTAJIEN VALMIUDET
LASTENSUOJELULLISISSA TILANTEISSA
KEMIN PÄIVÄKODEISSA

Lastentarhanopettajien näkökulma

Tuija Vilppola & Stella Vind

Opinnäytetyö
Sosiaaliala

Sosionomi (AMK)

2015

Sosiaali- ja
Sosionomi (AMK)

Tekijä	Tuija Vilppola & Stella Vind	Vuosi	2015
Ohjaaja	Sari Halttunen & Kaisu Vinkki		
Toimeksiantaja	Kemin kaupunki		
Työn nimi	Lastentarhanopettajien valmiudet lastensuojelullisissa tilanteissa Kemin päiväkodeissa		
Sivu- ja liitemäärä	55 + 4		

Opinnäytetyömme tarkoituksena on selvittää, minkälaisia lastensuojelullisia valmiuksia Kemin päiväkodeissa työskentelevät lastentarhanopettajat omaavat. Tuomme työssämme esille, miten ja millä tavalla lastentarhanopettajat toimivat päiväkodeissa lastensuojelua vaativissa tilanteissa. Tavoitteenamme on, että tutkimustulosten perusteella Kemin päiväkodit voivat kehittää työntekijöidensä lastensuojelullisia valmiuksia. Haastattelimme kolmea lastentarhanopettajaa, jotka työskentelevät Kemissä eri päiväkodeissa.

Käytimme opinnäytetyössämme laadullista eli kvalitatiivista tutkimusotetta. Tutkimusmenetelmänä käytimme haastattelua. Haastatteluissa hyödynsimme teemahaastattelua, joka on puolistrukturoitu haastattelutyyppi. Haastattelumuotona käytimme yksilöhaastattelua, sillä halusimme saada lastentarhanopettajien oman äänen kuuluviin. Opinnäytetyömme aineisto perustuu teoretietoon sekä haastatteluista koottuun aineistoon. Aineiston analysoinnissa hyödynsimme sisällönanalyysia.

Tutkimustulosten perusteella lastentarhanopettajat omaavat hyvät valmiudet toimia lastensuojelullisissa tilanteissa varhaiskasvatuksen puolella. Lastentarhanopettajat toivat haastatteluissa esille sen, millä tavoin hyödyntävät varhaista puuttumista, kasvatuskumppanuutta sekä moniammatillista yhteistyötä tilanteissa, jotka vaativat lastensuojelullisia valmiuksia varhaiskasvatuksen puolella. Kehitettävää lastentarhanopettajien mukaan löytyy varsinkin moniammatillisen yhteistyön saralla.

Avainsanat varhaiskasvatus, ehkäisevä lastensuojelu, varhainen puuttuminen, kasvatuskumppanuus, moniammatillinen yhteistyö

Lapland University of Applied Sciences
Bachelor of Social services

Author	Tuija Vilppola & Stella Vind	Year	2015
Supervisor(s)	Sari Halttunen & Kaisu Vinkki		
Commissioned by	City of Kemi		
Subject of thesis	Kindergarten teachers capacity in situations which demand child protective actions in the day care centres of Kemi		
Number of pages	55 + 4		

The aim of our thesis is to find out what kind of capacity kindergarten teachers have in preventive child protection in the day care centres of Kemi. In our thesis we bring out how kindergarten teachers proceed in situations which demand child protective actions. Our aim is to introduce our research results to the day care centres so they can improve their actions in preventive child protection. We interviewed three kindergarten teachers who work in different the day care centres in Kemi.

We used qualitative research method in our thesis. We used thematized, half-structured interviews. Theme interview is half structured interview type. In our thesis we interviewed kindergarten teachers individually. Our thesis material is based on theory and material from interviews. We used content analysis when we analyzed the material.

Based on our research results kindergarten teachers have good capacity to proceed in situations which demand child protective actions. Kindergarten teachers brought out that they use early intervention, educational partnership and multiprofessional teamwork in situations which demand child protective actions in early childhood education. Based on interviews multiprofessional teamwork needs to be improved.

Key words   early childhood education, preventive child protection, early intervention, educational partnership, multiprofessional teamwork

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	9
2.1	Aiheen valinta ja laadullinen tutkimusmenetelmä	9
2.2	Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset	10
2.3	Aineistonkeruu ja haastattelu	11
2.4	Aineiston analyysi	12
2.5	Eettisyys ja luotettavuus tutkimuksessa.....	13
3	VARHAISKASVATUS PÄIVÄHOIDOSSA	15
3.1	Varhaiskasvatuksesta lyhyesti	15
3.2	Sosionomi lastentarhanopettajana ja lastensuojelutyöntekijänä	18
3.3	Varhaiskasvatuksen palvelut Kemissä.....	21
4	LASTENSUOJELU	23
4.1	Lastensuojelun periaatteet lastensuojelulain mukaan.....	23
4.2	Lastensuojelun muodot.....	23
4.3	Lastensuojelun palvelut Kemissä.....	26
5	EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU VARHAISKASVATUKSESSA	27
5.1	Ehkäisevä lastensuojelu	27
5.2	Varhainen puuttuminen.....	28
5.3	Kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa.....	30
5.4	Moniammatillinen yhteistyö	32
6	TUTKIMUSTULOKSET	34
6.1	Tutkittava kohde	34
6.2	Lastensuojelu varhaiskasvatuksessa.....	34
6.3	Varhainen puuttuminen.....	36
6.4	Kasvatuskumppanuus.....	39
6.5	Moniammatillinen yhteistyö	41
6.6	Yhteistyö päivähoidon ja lastensuojelun välillä	42
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	47
8	POHDINTAA.....	50
9	LÄHTEET	53
10	LIITTEET	56

1 JOHDANTO

Olemme suuntautuneet opinnoissamme lapsi- ja nuorisotyöhön ja olemme opiskelleet myös varhaiskasvatusopintoja, jotka oikeuttavat lastentarhanopettajan pätevyyteen. Opinnäytetyömme aiheen valinnassa lähdimme liikkeelle siitä, että halusimme sen liittyvän päiväkodissa tehtävään lastentarhanopettajan työhön. Lisäksi meitä molempia kiinnostaa työskentely lastensuojelun puolella, joten halusimme opinnäytetyöllemme aiheen, joka koskee niin varhaiskasvatusta kuin myös lastensuojelua. Valitsimme aiheeksemme lastentarhanopettajien valmiudet lastensuojelullisissa tilanteissa ja päätimme tutkia aihetta haastatteleamalla Kemian päiväkotien lastentarhanopettajia. Aihe kiinnostaa meitä myös siksi, että koemme sen olevan ajankohtainen. Mielestämme lastentarhanopettajat tarvitsevat lastensuojelullista osaamista, sillä myös varhaiskasvatuksen puolella tulee esille tilanteita, joissa lastensuojelullista osaamista tarvitaan. Valitsimme haastateltaviksi sosionomikoulutuksen omaavia lastentarhanopettajia, koska halusimme selvittää, onko omalla koulutuksellamme vaikutusta tutkittavaan aiheeseen.

Varhaiskasvatuksen palveluiden piiriin kuuluu iso osa alle kouluikäisistä lapsista. 1-6 vuotiaista lapsista noin 60 prosenttia ja 3-5 vuotiaista lapsista noin 70 prosenttia käyttävät varhaiskasvatukseen kuuluvia palveluita (Lastensuojelun keskusliitto 2012). Tämä viittaa siihen, että myös varhaiskasvatuksen puolella tulee ilmi tilanteita, jotka vaativat lastensuojelullista osaamista.

Varhaiskasvatuksella on usein tärkeä rooli lapsen hyvinvoinnin sekä perheen arjen kannalta. Varhaiskasvatus mahdollistaa muun muassa perheen vanhempien työssäkäynnin ja vanhemmat luottavat lapsensa asiantunteville varhaiskasvatuksen kasvattajille. Varhaiskasvatuksen työntekijät ovat tiiviissä yhteistyössä perheen kanssa. Tiivis yhteistyö luo puolestaan luontevan pohjan varhaiskasvatuksessa toteutettavalle ehkäisevälle lastensuojelulle, jonka osana toimii varhainen puuttuminen. Siksi onkin tärkeää, että jo varhaiskasvatuksen puolella mahdollisiin huolta herättäviin tilanteisiin osataan puuttua ajoissa ja tiedetään, miten tilannetta lähdetään työstämään eteenpäin. Tilastojen mukaan

varhaiskasvatuksen piirissä tehdään kuitenkin vähemmän lastensuojeluilmoituksia kuin muilta viranomaisista (Lastensuojelun Keskusliitto 2012).

Samaan aikaan lastensuojelun asiakasmäärät ovat kasvussa ja resurssit hyvin rajalliset. Yhtä sosiaalityöntekijää kohden on jopa sata asiakasta, kun suositus olisi enintään kolmekymmentä asiakasta. (Talentia 2015a.) Ylikuormitus vaikuttaa niin lastensuojelun asiakkaisiin kuin myös työntekijöiden omaan jaksamiseen. Vuonna 2013 lastensuojeluilmoituksia tehtiin kunnissa yhteensä 107 896. Vuoden 2014 lokakuusta 2015 vuoden maaliskuuhun Manner-Suomen kunnissa tehtiin yhteensä 54 213 lastensuojeluilmoitusta. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015c.) Tarkastellessa vuoden 2013 lastensuojelutilastoja käy ilmi, että kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia ja nuoria oli yhteensä 18 022. Lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 88 795 lasta ja nuorta, mikä oli 2 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kiireellisesti sijoitettiin 4202 lasta, jolloin kasvu vuoteen 2012 verrattuna oli 6,6 prosenttia. Huostassa olleiden lasten määrä oli puolestaan 10 735, mikä pysytteli samoissa lukemissa verrattuna vuoteen 2012. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2014b.)

Lastensuojelun resurssien rajallisuuden sekä kasvavien lastensuojelun asiakasmäärien vuoksi olisi tärkeää, että huolestuttaviin tilanteisiin osataan puuttua ajoissa jo varhaiskasvatuksen puolella. Tämä vaatii kuitenkin myös varhaiskasvatuksen työntekijöiltä lastensuojelullisia valmiuksia. Varhaisen puuttumisen avulla voidaan vähentää korjaavien palveluiden tarvetta myöhemmässä vaiheessa (Lastensuojelun Keskusliitto 2012).

Koulutetut varhaiskasvatuksen ammattilaiset kykenevät havainnoimaan lasta kokonaisvaltaisesti ja näkemään usein pintaa syvemmälle perheen tilanteessa. Aito välittäminen, läsnäolo sekä kiireetön ja tiivis yhteistyö vanhempien kanssa ovat osa laadukasta varhaiskasvatusta. Laadukkaan varhaiskasvatuksen avulla pystytään havainnoimaan lapsen hyvinvointia kokonaisvaltaisesti ja huolestuttavissa tilanteissa ottamaan vaikeatkin asiat puheeksi vanhempien kanssa.

Varhaiskasvatuksessa toteutettavassa ehkäisevässä lastensuojelussa avainasemassa ovat varhainen puuttuminen, kasvatuskumppanuus ja moniammatillinen yhteistyö. Nämä kolme työkalua ovat tärkeänä osana työntekijöiden lastensuojelullisia valmiuksia. Näiden työkalujen avulla pyritään siihen, että lasten hyvinvointi pystyttäisiin turvaamaan arkipäiväisessä toiminnassa esimerkiksi tukemalla lapsia ja heidän vanhempiaan jo varhaisessa vaiheessa muun muassa päivähoidon, koulun, terveydenhuollon ja muiden ammattilaisten yhteistyöllä. Tavoitteena on, että näiden työkalujen avulla pystyttäisiin ennaltaehkäisten puuttumaan tilanteisiin ja tarpeen vaatiessa tehostetuilla palveluilla takaamaan lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi, kuitenkin välttäen lapsen ja perheen mahdollinen lastensuojelun asiakkuus.

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden ehkäisevän työtteen tueksi on kehitetty esimerkiksi Lastensuojelun Keskusliiton Suojele–Tue–Toimi – yhteistuumin lapsen asialla -huoneentaulu ja -verkkopalvelu. Materiaali tuo esille, mitä varhaiskasvatuksessa toteutettava lastensuojelu on ja miten esimerkiksi lastensuojelua vaativissa tilanteissa toimitaan yhteistyössä vanhempien kanssa. Materiaali käsittelee haastavia tilanteita ja hyväksi havaittuja ratkaisuja päiväkotiin sijoittuvien fiktiivisten tapausten kautta. (Lastensuojelun Keskusliitto 2012.)

Lisäksi esimerkiksi varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyöstä on tehty toimintamalli Kuusamossa, liittyen Lapsen hyvä arki 2 -hankkeeseen. Toimintamallia (Liite 3) voi soveltaa, kun kyseessä on päivähoito lastensuojelun avoimuuden tukitoimena. Mallissa painotetaan ennaltaehkäisevää työtä, sujuvaa tiedonsiirtoa sekä selkeää työnjakoa toimijoiden kesken. Toimintamallin tarkoituksena on tukea aikuisten yhteistä vastuuta lapsen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista. Toimintamalli on suunnattu varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun työntekijöille. Lisäksi mallin tarkoitus on edistää vanhempien osallisuutta lasta koskevilla asioilla. (Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2013.)

Opinnäytetyössämme tuomme esille, minkälaiset valmiudet lastentarhanopettajilla on toimia päiväkodissa lastensuojelullisissa tilanteissa. Kerromme, millä tavoin lastentarhanopettajat toimivat, mikäli huoli lapsen hyvinvoinnista herää ja

kuinka tilannetta lähdetään työstämään korostaen ehkäisevän lastensuojelun osa-alueita. Lisäksi haluamme tuoda tutkimustuloksia esille Kemin päiväkodeille, jotta he voivat mahdollisesti kehittää toimintaansa liittyen lastentarhanopettajien lastensuojelullisiin valmiuksiin.

2 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

2.1 Aiheen valinta ja laadullinen tutkimusmenetelmä

Pohdimme pitkään, mikä aiheemme voisi olla. Suoritamme lastentarhanopettajan pätevyyden, joten tiesimme, että aiheen tulee osaltaan liittyä varhaiskasvatukseen. Meitä molempia kiinnostaa kuitenkin myös lastensuojelu, joten halusimme aiheen, joka koskee molempia alueita. Lopulta päädyimme siihen, että haluamme tutkia, minkälaisia valmiuksia lastentarhanopettajilla on toimia päiväkodeissa lastensuojelua vaativissa tilanteissa. Perehdyttyämme aiheeseen ja pohdittuamme, miten saisimme tietää lastentarhanopettajien oman näkökulman asiaan, päädyimme siihen, että tutkimme aihetta haastattelujen avulla. Aihe kiinnostaa meitä myös siksi, että koemme sen olevan ajankohtainen. Lastentarhanopettajat tarvitsevat myös lastensuojelullista osaamista, sillä esimerkiksi lastensuojelua vaativia tapauksia tulee esille myös varhaiskasvatuksen puolella. Tärkeää olisi, että tilanteisiin osataan puuttua jo varhaisessa vaiheessa.

Valitsimme opinnäytetyöhömmme laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimusotteen, koska tutkimme asiaa, joka tapahtuu luonnollisissa tilanteissa ja johon vaikuttaa ihmisten erilaiset piirteet ja muut tekijät, joihin emme voi itse vaikuttaa (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Laadullinen tutkimus on menetelmäsuuntaus, jonka tavoitteena on ymmärtää kohteen laatu, ominaisuudet ja merkitykset kokonaisvaltaisesti (Jyväskylän yliopisto 2015). Valitsimme aineistonkeruumenetelmäksi haastattelun, sillä halusimme saada opinnäytetyössämme esiin lastentarhanopettajien omia näkemyksiä asiasta.

Haastattelussa haastattelijalla on tutustunut ennalta tutkittavaan kohteeseen ja haastattelu on suunniteltu. Haastattelijalla ohjaa haastattelua ja tietää oman roolinsa siinä. Lisäksi haastattelijalla tulee taata haastateltavalle se, että haastattelumateriaalia käsitellään luottamuksellisesti. (Metsämuuronen 2008, 39.) Mietimme valmiiksi haastattelun rungon (Liite 1), mutta pidimme haastattelun kuitenkin keskustelunomaisena ja kysyimme tarvittaessa lisäkysymyksiä. Meille oli

tärkeää, että haastattelutilanne olisi mahdollisimman luonnollinen, jotta lastentarhanopettajat tuntisivat, että voivat olla oma itsensä haastattelun aikana.

Laadullisen aineiston analysoinnin tarkoituksena on tiedon lisääminen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108). Laadullista tutkimusta voidaan käyttää, kun halutaan tietää tapahtumista yksityiskohtaisesti ja ollaan kiinnostuneita siitä, mikä merkitys yksittäisillä toimijoilla on tapahtumiin. Laadullisella tutkimuksella voidaan tutkia luonnollisia tilanteita, joissa ei voida kontrolloida kaikkia niihin vaikuttavia tekijöitä ja siksi niitä ei voida järjestää kokeeksi. Hyödynnämme työssämme haastattelua ja litterointia, jotka ovat laadullisia tutkimusmenetelmiä. (Metsämuuronen 2008, 14.)

2.2 Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opiskelemme lastentarhanopettajien pätevyyden ja halusimme tutkia aihetta, joka koskee niin varhaiskasvatusta kuin myös lastensuojelua. Halusimme selvittää, minkälaisia valmiuksia Kemin päiväkotien lastentarhanopettajilla on lastensuojelua vaativissa tilanteissa. Pyrimme tuomaan esille, miten lastensuojelullisissa tilanteissa toimitaan päivähoidon puolella eri teemojen avulla. Teemoiksi valitsimme varhaisen puuttumisen, kasvatuskumppanuuden ja moniammatillisen yhteistyön, sillä mielestämme nämä kolme ovat tärkeänä osana päiväkodissa toteutettavassa ehkäisevässä lastensuojelussa. Käsittelimme haastatelussa myös lastentarhanopettajien koulutustaustaa sekä lastensuojelua päivähoidossa yleisesti, sillä halusimme tietää, onko esimerkiksi koulutustaustalla vaikutusta valmiuksiin. Lastensuojelusta yleisesti kysyimme siksi, että halusimme kartoittaa lastentarhanopettajien nykyistä tietämystä lastensuojelusta ja päiväkodissa toteutettavasta ehkäisevästä lastensuojelusta. Tutkimuskysymyksiämme on: Millaisia lastensuojelullisia valmiuksia lastentarhanopettajilla on? Miten lastensuojelullisissa tilanteissa toimitaan Kemin päiväkodeissa?

Aihe kiinnostaa meitä myös siksi, että toivomme työllistyvämmä tulevaisuudessa mahdollisesti päiväkotiin ja haluamme tutkia syvemmin lastentarhanopettajien valmiuksia. Siksi valitsimme haastattelujen kohderyhmäksi lastentarhanopet-

tajat. Koemme tärkeäksi sen, että jo varhaiskasvatuksen puolella osataan toimia lastensuojelua vaativissa tilanteissa, sillä varhaisella puuttumisella voidaan mahdollisesti ehkäistä korjaavien palveluiden käyttöä myöhemmässä vaiheessa. Meitä kiinnostaa myös se, onko Kemlin päiväkodeissa jokin tietty malli, jonka mukaan lastensuojelullisissa tilanteissa toimitaan vai onko päiväkodeissa päiväkotikohtaiset toimintasuunnitelmat. Kemlin kunnan päiväkodit valitsimme tutkittavaksi siksi, että asumme molemmat paikkakunnalla ja tulemme todennäköisesti työllistymään tällä alueella.

Tutkimustulosten perusteella haluamme tuoda tuloksia esille myös Kemlin päiväkodeille ja sitä kautta pyrkiä kehittämään lastentarhanopettajien valmiuksia tilanteisiin, joissa varhaiskasvatuksen puolella havaitaan lastensuojelullista huolta. Lisäksi haluamme tutkia, mikä rooli varhaisella puuttumisella, kasvatuskumppanuudella ja moniammatillisella yhteistyöllä on mahdollisesti lastensuojelua vaativissa tilanteissa, sillä koemme, että ne ovat keskeinen osa ehkäisevää lastensuojelua. Tästä syystä ne mielestämme kuuluvat olennaisena osana lastentarhanopettajien lastensuojelullisiin valmiuksiin.

2.3 Aineistonkeruu ja haastattelu

Aineistonkeruumme lähti liikkeelle tutkimusluvasta. Haimme tutkimusluvan opinnäytetyöhömme ja saimme toimeksiannon Kemlin kaupungin päivähoidon johtajalta. Otimme yhteyttä henkilökohtaisesti puhelimitse Kemlin päiväkoteihin ja tiedotimme haastattelujen yksityiskohdista sähköpostitse. Haastatteluihin osallistui kolme lastentarhanopettajaa, joilla kaikilla oli pohjana sosionomin koulutus. Aluksi halusimme haastatella neljää lastentarhanopettajaa, mutta yhden kieltäytymisen vuoksi haastattelimme kolmea lastentarhanopettajaa. Toteutimme haastattelut toukokuussa 2015 kolmessa eri päiväkodissa. Nauhoitimme haastattelut ja kirjoitimme samalla muistiinpanoja. Haastattelut kestivät reilusta puolesta tunnista tuntiin. Litteroimme haastattelut sanatarkasti heti haastatteluiden jälkeen ja kirjasimme ylös teemoittain tärkeimpiä esille nousseita asioita.

Käytimme opinnäytetyössämme teemahaastattelua, joka on puolistrukturoitu haastattelutyyppejä. Siinä kysymykset ja kysymysten järjestys on kaikille haastateltaville sama, mutta strukturoidusta haastattelusta poiketen, haastateltava saa vastata kysymyksiin omin sanoin (Eskola & Suoranta 1999, 86–87). Haastattelumuotona käytimme yksilöhaastattelua, sillä halusimme saada lastentarhanopettajien oman äänen kuuluviin.

Haastateltavat osallistuivat haastatteluun vapaaehtoisesti. Varmistimme ennen haastatteluja kaikilta haastateltavilta, että voimme nauhoittaa keskustelut. Haastatteluista luotettavan tekee se, että haastateltavat eivät saaneet ennalta tietää kysymyksiä. Tällä pyrimme avoimeen vuorovaikutukseen. Valitsimme teemahaastattelun siksi, että haastateltavat saisivat vastata kysymyksiin vapaasti. Lisäksi kunnioitimme lastentarhanopettajien anonyymiyttä ja otimme huomioon haastateltavien oikeudet.

Mielestämme haastattelut sujuivat hyvin, sillä kaikki haastateltavat olivat avoimia ja toivat esille omaa näkökulmaa teemoihin kokemustensa perusteella. Mikäli haastateltavat olisivat saaneet tietää haastattelun kysymykset etukäteen, olisivat vastaukset varmasti olleet erilaisia, mutta tarkoituksenamme oli, että vastaukset eivät olisi ennalta harkittuja. Haastattelumme olivat keskustelunomaisia, mikä tuki avointa vuorovaikutusta meidän ja haastateltavien välillä.

2.4 Aineiston analyysi

Opinnäytetyömme aineisto perustuu teoretiseen sekä haastatteluista koottuun aineistoon. Aineiston analysoinnissa hyödynnämme sisällönanalyysia. Sisällönanalyysin tarkoituksena on järjestää aineisto selkeään ja tiiviiseen muotoon, joka luo pohjan luotettavien johtopäätöksien tekemiseen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108).

Sisällönanalyysi alkaa siitä, kun tutkija paneutuu omaan aineistoon perinpohjaisesti sekä ottaa haltuun aiheen keskeiset käsitteet teoreettisen kirjallisuuden avulla. Tämän jälkeen on vuorossa aineiston sisäistäminen ja teoretisointi, joka

vaatii tutkijalta pohdiskelevaa ajattelutyötä. Kolmannessa vaiheessa sisällön-analyysin voi jakaa aineiston pelkistämiseen, ryhmittelyyn ja teoreettisten käsitteiden luomiseen. Seuraavaksi täsmennetään tutkimustehtävää ja käsitteitä. Tämän jälkeen todetaan ilmiöiden esiintymistiheys, poikkeukset ja tehdään uusi luokittelu. Kuudennessa vaiheessa on vuorossa ristiinvalidointi, jossa puolletaan sekä horjutetaan saatuja luokkia aineiston avulla. Viimeisessä vaiheessa tehdään johtopäätökset ja aineiston tulkinta. (Metsämuuronen 2008, 50.)

Litteroimme haastattelut heti niiden toteuttamisen jälkeen. Kävimme jokaisen haastattelun useita kertoja läpi ja kokosimme teemoittain haastatteluista nousseita tärkeimpiä asioita. Haastattelun teemat helpottivat analysointia, sillä niiden avulla pystyimme jakamaan aineiston osiin. Etsimme, yhdistelimme ja erottelimme erilaisia käsitteitä ja samankaltaisuuksia. Jatkoimme analysointia teema kerrallaan tiivistäen tekstistä olennaisimmat asiat tutkimuskysymyksiimme peilaen. Lopuksi tulkitsimme aineistoa ja teimme johtopäätöksiä. Pohjana käytimme teorian tietoa, jota yhdistimme haastatteluista esille tulleeseen materiaaliin.

2.5 Eettisyys ja luotettavuus tutkimuksessa

Tutkimuksen eettisyys on monitasoinen asia. Tutkimusprosessin eettisyys korostuu sosiaalitieteiden tutkimuksessa, sillä usein tutkimuksen kohteena on ihmisen elämä eri muodoissa. Tutkimusprosessissa eettisesti tärkeä lähtökohta on mukana olevien ihmisten oikeudet ja kunnioittaminen. (Pohjola 2007, 17–18.) Eettisyyden peruspilarina on Pohjolan (2007, 12) mukaan tiedon intressin etiikka, joka sisältää aiheen valinnan, teoreettiseen aineistoon perehtymisen, aiheen rajauksen ja tutkimuskysymysten asettamisen. Valitsimme opinnäytetyöhömme itseämme kiinnostavan aiheen ja rajasimme sen laajuudeltaan sopivaksi. Perehdyimme tutkimusaiheeseen liittyvään teoreettiseen aineistoon ja asetimme tutkimuskysymykset. Tutkimusprosessin selkeyttämiseksi ja prosessin sujuvuuden vuoksi laadimme tutkimussuunnitelman.

Tutkimusprosessin vaiheissa keskeistä on tiedon hankkimisen etiikka, johon sisältyy tutkijan suhde tutkittavaan ilmiöön ja tutkimusjoukkoon sekä aineiston

hankinta tutkimuksen eri vaiheissa. Tutkimusprosessin jokaisessa vaiheessa on keskeistä pohtia tiedon julkistamisen etiikkaa sekä tuloksena saadun tiedon käyttämisen etiikkaa. Pohjolan mukaan lähteiden käytön keskeisin asia on saada aiempi tieto elämään ja rakentumaan uudella tavalla oman luomisprosessin kautta. Tämä edellyttää tekstien pohtimista ja sulattelua oman tutkimusilmiön näkökulman ja tavoitteiden kautta. (Pohjola 2007, 12,15.)

Opinnäytetyön kaikissa vaiheissa olemme suhtautuneet lähteisiin kriittisin silmin ja olemme pyrkineet perustelemaan pohdintojamme. Lisäksi olemme pyrkineet siihen, että keskustelemme eri lähteiden kanssa peilaten näkemyksiä tutkimuskysymyksiimme. Työn valmistuttua tuomme tuloksia esille myös toimeksiantajallemme ja haastatelluille. Opinnäytetyömme on avoin ja julkinen tutkimus.

Opinnäytetyössämme emme tuo esille haastateltujen nimiä tai päiväkoteja. Olemme pitäneet huolen siitä, että tiedot eivät joudu ulkopuolisten käsiin missään tutkimuksen vaiheessa. Opinnäytetyön valmistuttua tuhoamme haastatteluiden aineiston. Ennen haastatteluja haimme tutkimusluvan ja saimme toimeksiannon Kemin kaupungilta.

3 VARHAISKASVATUS PÄIVÄHOIDOSSA

3.1 Varhaiskasvatuksesta lyhyesti

Varhaiskasvatus on opetus- ja kulttuuriministeriön alaista toimintaa. Aluehallintovirastot vastaavat päivähoidon suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta omilla toimialueillaan ja niitä valvoo sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto. (Varhaiskasvatuslaki 36/1973 2:8.1-3 §.) Päivähoidon perustan muodostaa laki lasten päivähoidosta, joka muuttui 1.8.2015 lähtien varhaiskasvatuslaiksi (Varhaiskasvatuslaki 36/1973). Varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatus määritetään suunnitelmalliseksi, tavoitteelliseksi kasvatuksen, opetuksen ja hoidon muodostamaksi kokonaisuudeksi, jossa painopiste on pedagogiikalla (Varhaiskasvatuslaki 36/1973 1:1.1§). Yhtenä lain tarkoituksena on vakiinnuttaa käyttöön käsite varhaiskasvatus.

Varhaiskasvatusta ohjaa valtakunnallinen varhaiskasvatussuunnitelma, joka luo linjat lapsen kehityksen tukemiselle yhdessä lapsen vanhempien ja muun kasvattajayhteisön kanssa. Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu kasvatuspäämäärät, hoidon, kasvatuksen ja opetuksen periaatteita, varhaiskasvatuksen arvot sekä lapsen tarpeiden huomiointi. (Kronqvist 2012, 18.) Nykyistä varhaiskasvatussuunnitelmaa on päivitetty viimeksi vuonna 2005 (Stakes 2005, 3). Opetushallituksesta tuli varhaiskasvatuksen asiantuntijavirasto uuden varhaiskasvatuslain astuttua voimaan 1.8.2015. Tällä hetkellä opetushallitus valmistelee uudistuvia varhaiskasvatussuunnitelmia ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteita. Uudet julkaisut on tarkoitus ottaa käyttöön syksyllä 2017. (Opetushallitus 2015.)

Varhaiskasvatus on suunnitelmallista yhteistoimintaa, jossa keskeisessä asemassa on lapsen omaehtoinen leikki (Stakes 2005, 11). Varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää lapsen tervettä kasvua, kehitystä ja oppimista kasvatuksellisen vuorovaikutuksen keinoin. Kasvatus, hoito ja opetus muodostavat varhaiskasvatuksen kokonaisuuden. Näitä kolmea osa-aluetta painotetaan varhaiskasvatuksessa lapsen ikätason mukaisesti. Varhaiskasvatuksen tarkoitus

on tarjota lapselle kiireetön ja turvallinen ilmapiiri, jossa lasten ja kasvattajien yhdessäolo on tärkeässä asemassa. (Stakes 2005, 15.)

Hyvinvoivalla lapsella on mahdollisimman hyvät edellytykset tasapainoiseen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen. Varhaiskasvatuksessa lapsen perustarpeista pidetään huolta ja lapsen terveyttä sekä toimintakykyä vaalitaan. Hyvinvoiva lapsi kokee, että hänet hyväksytään, hän tulee kuulluksi ja saa sitä kautta vahvistusta terveelle itsetunnolle. Varhaiskasvatuksessa lapsi oppii sosiaalisia taitoja ja lasta kannustetaan yrittämään. Lähtökohtana toimivat lapsen yksilölliset tarpeet ja lapsen persoonallisuutta sekä kulttuuritaustaa kunnioitetaan. Lapsen kohtelemisen arvostavasti ja tasa-arvoisesti ovat tärkeä osa lapsen hyvinvoinnin takaamista (Kronqvist 2012, 15). Lapsen hyvinvoinnin perustana toimivat pysyvät ja turvalliset ihmissuhteet, jotka toteutuvat lapsen vanhempien ja varhaiskasvatuksen yhteistyöllä (Stakes 2005, 15).

Varhaiskasvatuksessa työskentelee moniammatillinen henkilöstö, jonka toiminnan pohjana toimivat lait ja säädökset varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatuksessa työskentelevän on hyvä pohtia omia kasvatustapojaan ja sen perustana toimivia arvoja sekä eettisiä periaatteita. Varhaiskasvatuksessa työskentelevältä henkilöstöltä vaaditaan sitoutuneisuutta, herkkyyttä sekä osaamista suhtautua lapsen tunteisiin ja tarpeisiin. Koulutustausta luo perustan varhaiskasvatuksen osaamiseen, mutta ammattitaidon ylläpitämiseksi on tärkeää kehittää omia valmiuksiaan jatkuvasti. (Stakes 2005, 17.)

Varhaiskasvatuslain mukaisesti kaikki lasten vanhemmat ovat vanhempainrahakauden loputtua oikeutettuja saamaan kunnasta lapselleen päivähoitopaikan (Varhaiskasvatuslaki 36/1973 2:11.1 §; Varhaiskasvatuslaki 36/1973 2:11a.1 §). Lapsen vanhemmat saavat itse valita, käyttävätkö kunnan varhaiskasvatuspalveluita vai hyödyntävätkö esimerkiksi yksityisen sektorin palveluita (Stakes 2005, 11). Päivähoito-oikeudella on suuri merkitys lapsiperheiden arjessa, sillä se mahdollistaa vanhempien työssäkäynnin ja on usein tukena vanhempien jaksamisessa, vanhemman huolehtiessa kotona esimerkiksi nuoremasta sisaruksesta.

Tällä hetkellä pinnalla on subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen, mitä ruoditaan niin mediassa kuin myös varhaiskasvatuksen ammattiliitoissa. Hallitus on tehnyt päätöksen, jonka mukaan päivähoito-oikeutta rajataan työttömien ja vanhempainvapaalla olevien vanhempien lasten osalta. Subjektiivista päivähoito-oikeutta rajataan kokopäivähoidosta puolipäiväiseen niin, että se on enää vain kaksikymmentä tuntia viikossa. Kokopäivähoitoon oikeuttaa hallituksen päätöksen mukaan vain vanhempien kokoaikatyö tai päätoiminen opiskelu. Samalla hallitus haluaa korottaa päivähoitomaksuja ja suurentaa ryhmäkokoja. Päivähoitomaksujen korotuksen suuruudesta ei ole vielä tarkkaa tietoa, mutta ryhmäkoot halutaan suurentaa yli kolmevuotiaiden lasten osalta niin, että työntekijää kohden voisi jatkossa olla kahdeksan lasta. Muutoksien on tarkoitus astua voimaan jo vuoden 2016 syksyyn mennessä. (Kettumäki 2015.)

Työntekijät joutuvat puun ja kuoren väliin, sillä ryhmäkokojen suurentuessa voi laadukas ja tavoitteellinen varhaiskasvatus kärsiä. Ryhmässä työskentelyn ohessa lastentarhanopettajan tulee kuitenkin huolehtia muun muassa suunnittelusta, hakemuksista, materiaalien tilauksista, vasukeskusteluista, sähköposteista ja mahdollisesti työvuorolistojen tekemisestä. Rajoitukset tulevat vaikuttamaan niin lasten hyvinvointiin kuin myös työntekijöiden omaan jaksamiseen. Ryhmien suurentuessa esimerkiksi tarttuvat taudit lisääntyvät, mikä voi puolestaan vaikuttaa niin vanhempien kuin myös työntekijöiden sairaslomiin. Jos taas ajatellaan nuoremman sisaruksen takia vanhempainvapaalla olevaa vanhempaa, jolta viedään subjektiivinen päivähoito-oikeus, voi lopputuloksena olla lastensuojelun asiakkuus voimien käydessä vähiin. Tulee myös miettiä, miten käy puolestaan varhaiskasvatuksessa toteutettavan ehkäisevän lastensuojelun. Vaarana voi olla, ettei työssä enää ole ehkäisevää työtettä, kun suurin osa ajasta kuluu perushoidosta huolehtimiseen. Tarkoituksena on tehdä säästöjä, mutta edistävätkö edellä mainitut rajaukset varhaiskasvatusta, vai joudummeko maksamaan rajoituksista tulevaisuudessa entistä kovemman hinnan.

3.2 Sosionomi lastentarhanopettajana ja lastensuojelutyöntekijänä

Lastentarhanopettaja työskentelee 1-6-vuotiaiden lasten parissa. Hänen vastuullaan on päiväkotiryhmän kasvatus- ja opetustyö. Lastentarhanopettajan työssä yhdistyvät lapsen kasvua ja kehitystä tukien hoito, opetus ja kasvatus. Hänen työnkuvaansa kuuluu myös lasten yksilöllisten tarpeiden ja lapsiryhmän tarpeiden mukaisten varhaiskasvatussuunnitelmien laatiminen. Keskeisessä asemassa lastentarhanopettajan työssä on yhteistyö vanhempien kanssa eli kasvatuskumppanuus. Lastentarhanopettajan tulee tukea vanhempia lapsen kasvatuksessa ja ottaa vanhempien toiveet huomioon kasvatustyössään. Kasvatuskumppanuudessa tavoitteena on lapsen etu, jota edistää avoin ja luottamuksellinen vuorovaikutus. (Työ- ja elintarvikeministeriö 2015.)

Lastentarhanopettaja tarvitsee hyviä vuorovaikutustaitoja myös tehdessään yhteistyötä muun päiväkodin henkilöstön kanssa sekä muiden yhteistyökumppaneiden, kuten terveydenhuollon ja koulun kanssa. Muita lastentarhanopettajalle tärkeitä taitoja ovat erilaiset liikunnalliset, musiikilliset ja kuvalliset ilmaisun taidot sekä kyky tuoda lapsista havainnoimansa asiat esille. Lastentarhanopettajan tulee voida keskustella vanhempien kanssa sekä positiivisista että negatiivisista asioista, joita on havainnut lapsen käyttäytymisessä. Lastentarhanopettajalta odotetaan myös ymmärrystä lasten ja heidän perheidensä erilaisuutta kohtaan sekä eläytymiskykyä ja luovuutta työssä. (Työ- ja elintarvikeministeriö 2015.)

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaan kasvattajalta edellytetään sitoutuneisuutta työhön sekä herkkyyttä ja kykyä osata reagoida lapsen tunteisiin ja tarpeisiin (Stakes 2005, 16). Lastentarhanopettajilla tulee olla muun muassa hoito-osaamista eli heidän tulee työssään turvata lapsen fyysinen hyvinvointi. Varhaiskasvatuksen ammattilaisella tulee olla myös kulttuurista lukutaitoa ja ymmärtää erilaisia kasvatuksen tavoitteita. (Karila & Nummenmaa 2001, 28, 31.) Kasvattajat arvioivat ja dokumentoivat työtään ja pyrkivät kehittymään työssään jatkuvasti. Ammattitaitoinen kasvattaja ylläpitää osaamistaan

ja on ajan tasalla mahdollisista varhaiskasvatuksessa tapahtuvista muutoksista. (Stakes 2005, 17.)

Ihmisten kanssa tehtävässä työssä pääroolissa on aina oma persoonallisuus, sillä työtä tehdään omana itsenä. Kuten kaikkien alojen, niin myös sosionomien työtä ohjaavat omat arvot ja ammattietiikka. Työkalut ja valmiudet ammatin harjoittamiseen saadaan koulutuksen kautta. Sosionomit syventyvät opinnoissaan niin sosiaalipedagogiikan, varhaiskasvatuksen, lastensuojelun kuin myös esimerkiksi monikulttuurisuuden maailmaan. Samalla tutustutaan työelämään harjoittelujen kautta ja opitaan käytännössä, mitä työ on esimerkiksi päiväkodissa, lastensuojeluyksikössä tai perhetyössä. Sosionomit saavat koulutuksestaan laaja-alaiset opinnot, jotka antavat työkaluja myös yhteiskunta- ja yhteisöosaamiseen (Talentia 2015b). Sosionomilla on omat vahvuutensa lastentarhanopettajana sekä lastensuojelun puolella työskentelyyn, sillä vaikka pohjalla on vaadittavat varhaiskasvatuksen opinnot, syvennyttään opintojen aikana moneen eri sosiaalialan osa-alueeseen, jotka ovat hyödyllisiä myös esimerkiksi lastentarhanopettajan työssä.

Sosionomilla on sekä lastentarhanopettajana, että lastensuojelun puolella valmiudet myös sosiaalipedagogiseen osaamiseen. Sen avulla sosionomi pystyy havainnoimaan lasta monella tasolla ja kykenee tunnistamaan lapsen hyvinvoinnin riskitekijöitä ja turvaamaan lapsen kasvua ja kehitystä. Tämä viittaa siihen, että sosionomi saa koulutuksestaan hyviä työkaluja esimerkiksi päiväkodissa esille tulevien lastensuojelullisten tilanteiden varalle. Sosionomi omaa myös yhteiskuntaosaamista, joka antaa valmiudet lapsiperheiden palveluosaamiseen ja sitä kautta ymmärrystä yhteiskunnallisiin muutoksiin sekä monimuotoisuuteen. Samalla sosionomilla on työkalut yhteisöosaamiseen, jota hyödyntäen sosionomi pystyy tukemaan lasta yhteisöllisyyteen ja toimimaan vanhempien tiiviinä kasvatuskumppanina. Työyhteisössä sosionomi kykenee rakentamaan yhteistyötä ja hyödyntämään moniammatillista osaamista työssään. (Talentia 2015b.)

Lastentarhanopettajaksi päteviä ovat ammattikorkeakoulussa sosionomin tutkinnon suorittaneet henkilöt sekä yliopistossa lastentarhanopettajan tutkinnon eli kasvatustieteen kandidaatin suorittaneet. Ammattikorkeakoulussa lastentarhanopettajan pätevyden voi suorittaa valitsemalla suuntautumisvaihtoehdoksi lapsi- ja nuorisotyön ja suorittamalla vaadittavat 60 opintopistettä varhaiskasvatuksen opintoja. Jo usean vuoden ajan on käyty tiukkaa keskustelua siitä, ovatko sosionomit päteviä lastentarhanopettajiksi. Lastentarhanopettajaliitto on pyrkinyt siihen, että sosionomin tutkinnon suorittaneet eivät saisi työskennellä lastentarhanopettajina, sillä varhaiskasvatus on pedagogista toimintaa ja liitto on sitä mieltä, että sosionomin koulutus ei sisällä riittävästi pedagogisia opintoja. Tämä muutos ei kuitenkaan ole tapahtunut, sillä varhaiskasvatuksessa korostetaan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuutta, jonka toteuttamiseen sosionomeilla katsotaan olevan pätevyys. Viime vuosina sosionomien määrä lastentarhanopettajien tehtävissä on lisääntynyt, sillä alan työntekijöistä on pula ja yliopistosta valmistuvia lastentarhanopettajia ei ole niin paljon, että he täyttäsivät kaikki vapaana olevat työpaikat. (Ristimäki & Varsa 2013.)

Sosiaalialan ammatteihin voi puolestaan valmistua sosiaalityön yliopisto-opintojen kautta tai sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinnon käytyä. Tällä hetkellä pulaa on myös sosiaalityöntekijöistä. Sosionomin ylemmän AMK-tutkinnon suorittaneilla ei kuitenkaan katsota olevan pätevyyttä sosiaalityöntekijän työhön. Tämä on sinänsä ristiriitaista, sillä ylemmän AMK-tutkinnon suorittaneilla on maisteritason ylempi korkeakoulututkinto ja usean vuoden sosiaalityön kokemus takanaan. Saadakseen sosiaalityöntekijän pätevyuden, on ylemmän AMK-tutkinnon suorittaneiden opiskeltava lisäksi yliopiston sosiaalityön maisteritutkinto. Tosiasia on kuitenkin se, että myös ylemmän AMK-tutkinnon suorittaneita työskentelee sosiaalityöntekijänä epäpätevänä ja määräaikaisena. Sosionomi voi kuitenkin toimia sosiaaliohjaaja-nimikkeellä esimerkiksi sosiaalityöntekijän työparina.

Ensi vuoden maaliskuussa, 1.3.2016 tulee voimaan laki, jonka mukaan sosionomi, sosiaalityöntekijä ja geronomi ovat laillistettuja ammattihenkilöitä, jotka ovat oikeutettuja harjoittamaan sosiaalialan ammattia. Laki takaa asiakkaalle

sen, että työntekijä on ammattitaitoinen ja omaa ammatin edellyttämän koulutuksen. Samalla sosiaaliala yhdistyy terveydenhuollon käytäntöjen kanssa säätelyn ja valvonnan osalta, minkä koemme positiivisena asiana. (Talentia 2015a.)

3.3 Varhaiskasvatuksen palvelut Kemissä

Varhaiskasvatuslain mukaisesti kunnan on tarjottava asukkailleen lasten päivähoitoa (Varhaiskasvatuslaki 36/1973 1:4.1 §). Kunnan varhaiskasvatusta toteutetaan valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman mukaisesti. Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman pohjalta laaditaan kunnalliset ja yksikkökohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. (Varhaiskasvatuslaki 36/1973 2:9a.1 §.)

Kemin kaupungin sivujen mukaan Kemin päiväkodit tarjoavat lapsiperheille hoitoa, joka on korkeatasoista ja monipuolista. Päiväkodissa tapahtuva kasvatus ja opetus on ammattitaitoista sekä perheiden yksilölliset tarpeet huomioon ottavaa. Koko- ja osapäivähoitoa järjestetään kaikissa Kemin kahdessatoista päiväkodissa. Esiopetusta järjestetään seitsemässä päiväkodissa. Vuorohoitoa tarjotaan puolestaan yhdessä päiväkodissa. Avointa varhaiskasvatusta järjestetään kerhomuodossa, joka kokoontuu ikäryhmittäin kaksi kertaa viikossa kolmen tunnin ajan. Lisäksi Kemi tarjoaa lapsiperheille perhepäivähoitoa. Mikäli perheellä on tarve erityisvarhaiskasvatukselle, pyrkii kunta löytämään paikan lapselle esimerkiksi integroidusta erityisryhmästä tai perhepäivähoidosta. (Kemin kaupunki 2014.)

Vuonna 2014 Kemissä oli 11 kunnallista päiväkotia ja yksi yksityinen päiväkotia (Liite 2). Hoitopaikkoja näissä päiväkodeissa oli yhteensä 844 ja asiakkaita keskimäärin 902. Hoitopaikkojen määrä on pysynyt melko samana vuodesta 2011 asti, mutta sitä ennen se oli jonkin verran alhaisempi. Vuonna 2009 ja 2010 hoitopaikkoja oli yhteensä 783. Hoitopaikkojen lisääntyminen johtuu siitä, että Kemiin avattiin yksi uusi päiväkotia ja yksi päiväkotia jakaantui kahdeksi. Asiakkaiden määrä oli alhaisin vuonna 2009 sen ollessa 887 ja korkein vuonna 2011, kun asiakkaita oli keskimäärin 957. (Kemi/Kehittämisen- ja talousosasto 2015, 49.)

Kemin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma on laadittu vuonna 2005 ja sitä on päivitetty sen jälkeen, edellisen kerran vuonna 2011. Se on suunnattu varhaiskasvatuksen asiakkaille ja ammattilaisille. Kemin varhaiskasvatuksen arvoja ovat lapsuus, turvallisuus, asiakaslähtöisyys ja oikeudenmukaisuus. Nämä arvot ohjaavat varhaiskasvatustoiminnan suunnittelua ja varhaiskasvatuksen ammattilaisten toimintaa. Kemin varhaiskasvatussuunnitelmaan on kirjattu yhteiset kasvatuspäämäärät, joita ovat henkilökohtaisen hyvinvoinnin edistäminen, toiset huomioon ottavien käyttäytymismuotojen ja toimintatapojen vahvistaminen sekä itsenäisyyden lisääminen. Lisäksi varhaiskasvatuksen tavoitteena on huomioida lapsen yksilölliset perustarpeet ja edistää lapsen sosiaalista kehitystä ja perusturvallisuutta luomalla lapselle pysyviä ihmissuhteita. (Kemin kaupunki 2011.)

4 LASTENSUOJELU

4.1 Lastensuojelun periaatteet lastensuojelulain mukaan

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Lastensuojelulaki 417/2007 1:1 §). Vastuu lapsesta ja lapsen hyvinvoinnista on lähtökohtaisesti lapsen vanhemmilla (Lastensuojelulaki 417/2007 1:2.1 §). Lastensuojelulain mukaisesti lastensuojelun tarkoituksena on ehkäistä lapsen ja perheen ongelmia sekä puuttua varhain havaittuihin ongelmiin. Lastensuojelun lähtökohtana on ensisijaisesti aina lapsen etu. Lastensuojelua toteutettaessa on taattava lapselle lastensuojelun keskeiset periaatteet, joita ovat

- tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi;
- läheiset ja jatkuvat ihmissuhteet;
- ymmärtämyksen ja hellyyden saaminen;
- iän ja kehitystason mukaisen valvonnan ja huolenpidon saaminen;
- taipumuksia ja toivomuksia vastaava koulutus;
- turvallinen kasvuympäristö;
- ruumiillinen ja henkinen koskemattomuus;
- itsenäistyminen ja kasvaminen vastuullisuuteen;
- mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa omissa asioissaan; sekä
- kielellisen, kulttuurisen ja uskonnollisen taustan huomioiminen.

(Lastensuojelulaki 417/2007 1:4.2 §.)

4.2 Lastensuojelun muodot

Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun muotoihin kuuluu lastensuojelutarpeen selvitys, avohuollon tukitoimet, lapsen kiireellinen sijoitus, huostaanotto sekä kiireelliseen sijoitukseen ja huostaanottoon liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto

(Taskinen 2012, 22). Lastensuojeluasiakkuuden alkaessa tehdään lastensuojelutarpeen selvitys, jossa päätetään, onko lastensuojelullisille toimille tarvetta ja jos on, niin millainen lastensuojelun muoto on hyvä juuri siinä tilanteessa.

Lastensuojelu lähtee liikkeelle lastensuojeluilmoituksesta. Lastensuojeluilmoitus voi olla pyyntö lastensuojelutarpeen selvittämisestä, hakemuksesta tai sosiaalityöntekijälle muulla tavoin tulleesta tiedosta, joka viittaa siihen, että lapsi tarvitsee lastensuojelua. Lastensuojelulain 25 § mukaisesti kaikki viranomaiset ovat velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen, mikäli lapsen hyvinvointi on jollain tavoin vaarassa tai lapsen tilanne on huolestuttava. Pääasiassa perheellä ja lapsella on oikeus saada tietää, kuka lastensuojeluilmoituksen on tehnyt. Mikäli lastensuojeluilmoituksen on tehnyt viranomainen, on tämän ilmoitettava asia perheelle. (Liperin kaupunki 2015.)

Lastensuojeluilmoituksen seurauksena on sosiaalityöntekijän velvollisuus välittömästi arvioida, vaatiiko lapsi kiireellisesti lastensuojelua. Mikäli lapsi on välittömässä vaaratilanteessa oman tai vanhempien aiheuttaman käytöksen vuoksi, voidaan lapsi sijoittaa kiireellisesti esimerkiksi perhekotiin. Mikäli tilanne ei vaadi kiireellisiä toimia, on sosiaalityöntekijällä seitsemän päivää aikaa arvioida tilannetta. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan vuoden 2014 loka-kuusta vuoden 2015 maaliskuuhun tulleet lastensuojeluilmoitukset (54 213) käsiteltiin 97 prosenttisesti seitsemän päivän kuluessa. Tilanteen arvioinnissa päätetään, vaatiiko tilanne lastensuojelutarpeen selvitystä vai ei. Perheelle ilmoitetaan tieto siitä, että lastensuojeluilmoitus on vastaanotettu ja kerrotaan, mitkä ovat seuraavat toimenpiteet. Lastensuojelulain mukaan lastensuojelutarpeen selvitys on tehtävä, mikäli ilmoitus niin vaatii. (Liperin kaupunki 2015.)

Selvityksen tarkoituksena on kartoittaa, tarvitseeko lapsi tai nuori ja hänen perheensä lastensuojelun palveluita. Selvityksen aikana lapsi on lastensuojelun asiakkaana ja tapaamisia järjestetään tarpeen mukaan esimerkiksi sosiaalitoimistolla, kotona tai päivähoitossa. Lastensuojelutarvetta selvitettäessä kartoitetaan yhdessä lapsen ja perheen kanssa heidän tilannettaan, voimavaroja sekä keinoja, miten tilanne voitaisiin ratkaista. Selvitys tehdään kolmen kuukauden

kuluessa siitä päätöksestä, että selvitys aloitetaan. (Liperin kaupunki 2015.)
Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan lastensuojelutarpeen selvityksistä 92 prosenttia käsiteltiin kolmen kuukauden määräajan kuluessa. Tarkastelujaksona toimi 1.10.2014–31.3.2015. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015c.)

Selvityksestä tehdään yhteenveto, joka tuo esille yhteisillä tapaamisilla käsitellyt asiat ja sen, mitä tietoon on selvityksen aikana tullut esimerkiksi muilta tahoilta. Yhteenvedossa tulee käydä ilmi, jatkuuko asiakkuus vai päätetäänkö se. Mikäli asiakkuutta jatketaan, tehdään asiakassuunnitelma, jonka mukaan jatketaan työskentelyä. Mikäli asiakkuus päättyy, voidaan tarvittaessa perhe ohjata muihin palveluihin. Lastensuojeluilmoitus tehdään joko puhelimitse tai kirjallisesti. Viranomaisilta vaaditaan myös kirjallinen ilmoitus. (Liperin kaupunki 2015.)

Avohuollon tukitoimia täytyy järjestää hetimiten, jos lastensuojelutarve todetaan. Avohuollon tukitoimia voivat olla esimerkiksi lapsen taloudellinen tukeminen, lapsen kuntoutumista tukevat hoitopalvelut, tehostettu perhetyö tai läheisten ihmissuhteiden ylläpitäminen. Vuonna 2013 lastensuojelun avohuollon asiakkaina oli 88 795 lasta ja nuorta. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014b.) Jos avohuollon tukitoimet eivät ole riittäviä ja sijaishuolto arvioidaan olevan lapsen edun mukaista, voidaan tehdä huostaanotto. Viimesijainen keino on huostaanotto ja sijaishuollon järjestäminen. Niihin tukeudutaan vain, mikäli ne katsotaan lapsen hyvinvoinnin turvaamisen vuoksi tarpeelliseksi. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015b.)

Lapsen tai nuoren ollessa sijaishuollossa vähintään kuusi kuukautta, järjestetään jälkihuoltoa. Jälkihuoltoa toteutetaan sijaishuollon päättymisen jälkeen tukemalla lasta tai nuorta yksilöllisten tarpeiden mukaisesti, kuitenkin suunnitelmallisesti ja yhteistyössä viranomaisten kanssa. Jälkihuolto voi olla esimerkiksi taloudellista tukea, koulunkäyntiin liittyvää tukea tai ohjausta ja neuvontaa itsenäisen elämän taitoihin. (Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015b.)

4.3 Lastensuojelun palvelut Kemissä

Lastensuojelulain mukaisesti kunnan on huolehdittava siitä, että lasten vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä tuetaan tarpeen mukaan eri palveluiden ja tukitoimien avulla (Lastensuojelulaki 417/2007 1:2.2 §). Kunnan vastuulla on järjestää ehkäisevää lastensuojelua sekä lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua laajuudeltaan ja sisällöltään kunnassa esiintyvän tarpeen mukaisesti (Lastensuojelulaki 417/2007 3:11.1 §).

Kemissä lastensuojelua toteuttaa lapsi- ja perhetyön tiimi, joka tekee tiivistä yhteistyötä perheen ja muiden viranomaisten kanssa. Sosiaalitoimen lastensuojelutyöntekijöiden velvollisuus on tukea lasta ja hänen perhettään ensisijaisena päämääränään lapsen etu. Isoin osa lastensuojelutyötä on avohuollon tukitoimenpiteet, joihin turvaudutaan, kun lapsen hyvinvointi uhkaa vaarantua. Kemien kaupungin nettisivujen mukaan suurimmalle osalle lastensuojelun piirissä olevista asiakkaista avohuollon tukitoimet ovat riittäviä. Tilanteen vaatiessa tehdään kuitenkin myös kiireellisiä toimenpiteitä eli kiireellisiä sijoituksia. Viimesijainen lastensuojelun toimenpide on huostaanotto. Tällä hetkellä Kemissä työskentelee yksi vastaava sosiaalityöntekijä, viisi sosiaalityöntekijää, yksi sosiaaliohjaaja, yksi lastenvalvoja ja yksi jälkihuollon ohjaaja. Lisäksi kunnalla on vastuu järjestää jälkihuoltoa sijaishuollon päättymisen jälkeen. (Kemin kaupunki 2015.)

Lastensuojeluyksiköitä Kemissä on tällä hetkellä kaksi. Toinen yksiköistä on Kaivarin Vintti, joka on seitsemän paikkainen lastensuojelun vastaanotto- ja arviointiyksikkö. Kaivarin Vintti tarjoaa palveluitaan pääasiassa lyhytaikaisia sijoituksia varten, mutta ottaa vastaan myös kiireelliset sijoitukset. Kaivarin Vinttiin kuuluu lisäksi perhepaikka ja itsenäistymisasunto. Sijaishuoltoyksikkönä toimii Kemin nuorisokoti, joka on myös seitsemän paikkainen. Nuorisokodin sijoitukset ovat yleensä pitkäaikaisia. (Kemin kaupunki 2015.) Lisäksi Kemi hyödyntää tarpeen vaatiessa lähikuntien yksityisiä palveluita, joita Kemi ostaa yksityisiltä palvelun tarjoajilta ostopalveluna.

5 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU VARHAISKASVATUKSESSA

5.1 Ehkäisevä lastensuojelu

Lapsi kehittyy ja kasvaa nopeasti. Lapsen kehityksen perustana ovat riittävä ja turvallinen kontakti aikuisiin, lapsen huomioon ottavat toimintatavat sekä virikkeellinen ja terveellinen kasvuympäristö. Lasten suojelun kokonaisuus koostuu peruspalveluista, ehkäisevästä lastensuojelusta sekä lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta (Taskinen 2012, 23).

Kunnan tehtävänä on tarjota lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ehkäisevää lastensuojelua silloin, kun lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakkaana. Ehkäisevän lastensuojelun avulla edistetään ja turvataan lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. (Lastensuojelulaki 417/2007 1:4 §.) Ehkäisevää lastensuojelua toteutetaan useimmiten sosiaali- ja terveysalan peruspalveluissa ja järjestötoiminnan piirissä. Ehkäisevää lastensuojelua lapsi voi saada esimerkiksi päivähoidosta, neuvolasta, koulusta, nuorisotyön kautta, kotipalvelusta, mielenterveys- ja päihdepalveluista, terveydenhuollosta tai liikuntatoimesta. (Taskinen 2012, 23.)

Usein päiväkotiki on se ympäristö, joka on osa lapsen arkea päivittäin. Päiväkotiki tarjoaa lapsille monipuolista ravintoa, mahdollisuuden lepohtetkeen, sosiaalisia suhteita, uuden oppimista sekä tutut ja turvalliset aikuiset. Se on usein lapselle turvallinen paikka, jossa lapsi kykenee heittäytymään leikin maailmaan sekä leikin ohessa jakamaan ilot ja surut. Työntekijöiden tiivis kontakti lapsen ja perheen kanssa mahdollistaa sen, että päivähoidon työntekijät voivat havainnoida sekä puuttua huolestuttavien oireiden ilmaannuttua tilanteeseen mahdollisimman varhain. Havainnointi ja varhainen puuttuminen ovat osa varhaiskasvatuksen työntekijöiden lastensuojelullisia valmiuksia. Päivähoidolla on usein suuri rooli lapsen kasvun ja kehityksen saralla. Päivähoito on jo itsessään osa ehkäisevää lastensuojelua, sillä sen rutiinomaisuus sekä perushoidosta huolehtiminen luovat turvaa lapsen arkeen. Samaan aikaan päivähoidon työntekijät ovat kontaktissa perheiden kanssa lähes päivittäin ja jakavat kasvatustavastuuta yh-

dessä lasten vanhempien kanssa tavoitteenaan lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi.

Varhaiskasvatuksessa sekä lastensuojelun parissa voidaan hyödyntää kasvatuskumppanuutta ehkäisevän lastensuojelun työkaluna. Lapsilähtöinen kasvatuskumppanuus vahvistaa vanhempien osallisuutta esimerkiksi lapsen hoidon ja kasvatuksen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Ehkäisevässä lastensuojelussa ammattilaiset osallistuvat lapsen arjen suunnitteluun vanhempien kanssa. Arjen konkreettinen suunnittelu voi olla suuri helpotus hektisen arjen pyörytykseen. Lapsilähtöisessä kasvatuskumppanuudessa kiinnitetään huomiota muun muassa siihen, miten lastensuojeluperheet kohdataan asiakaskohtaisissa tilanteissa ja miten perheitä osallistettaisiin enemmän. Tavoitteena on laatia yhteiset toimintaperiaatteet, jotka auttavat lasta ja tukevat lapsen kehitystä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a.)

5.2 Varhainen puuttuminen

Lasten auttamista ja tukemista tapahtuu monilla eri sektoreilla, joissa lapsi tavallisesti oleskelee. Suurin osa lapsista viettää päivähoiton piirissä ison osan lapsuudestaan ja arkipäivän ajasta. Usein päivähoiton työntekijöillä on tärkeä rooli lasten ja heidän vanhempiensa tukemisessa. Varhaisessa puuttumisessa keskeistä on tuen tarjoaminen lapselle ja hänen perheelleen kunnioittavasti, avoimesti ja leimaamatta. Yhteistyö perheen kanssa vaatii työntekijältä sellaisen työotteen, että lapsi ja hänen perheensä kokee tulevansa arvostetuksi ja saavansa oikeanlaista tukea. Varhaisella puuttumisella pyritään siihen, että lapsi saisi tarvitsemansa avun erilaisten palveluiden avulla, kuitenkin tehostetuin järjestelyin niin, että lasta ei olisi syytä määrittää lastensuojelun asiakkaaksi. (Taskinen 2012, 46.)

Varhainen puuttuminen alkaa huolen tunnistamisesta. Työntekijä voi arvioida huoltaan ja siihen puuttumista huolen vyöhykkeiden (Taulukko 1) avulla. (Taskinen 2012, 46.) Täytyy kuitenkin muistaa, että huolen vyöhykkeet ovat vain suuntaa antavia ja eri lasten kanssa huolen tunnistaminen ja siihen reagointi voi

tapahtua eri tavoin. Useimmiten keskustelu kollegoiden kanssa ja päätös siitä, onko tilanteessa syytä ryhtyä toimiin, ovat osa huolen tunnistamista. Huolen tunnistamisessa tulee lasta koskevan huolen lisäksi ottaa huomioon myös se, pystyykö itse työntekijänä tukemaan lasta ja hänen perhettään, vai tuleeko tukea pyytää muilta tahoilta (Eriksson & Arnkil 2009, 21).

EI HUOLTA	PIENI HUOLI	TUNTUVA HUOLI	SUURI HUOLI
Lapsen kasvu, kehitys ja oppiminen normaalia.	Työntekijällä pientä huolta tai ihmettelyä.	Huoli tuntuu ja kasvaa koko ajan.	Koetaan, että lapsi on vaarassa eli huoli on suuri.
Lapsella hyvät kasvuolosuhteet.	Työntekijän helpo ottaa huoli puheeksi, koska hän uskoo että voi auttaa.	Työntekijä ei usko, että voi yksin auttaa ja kaipaa lisävoimavaroja.	Työntekijän omat auttamiskeinot eivät riitä.
	Hyvät mahdollisuudet varhaiseen puuttumiseen.		Toimittava heti jos suuri huoli herää.

Taulukko 1: Huolen vyöhykkeistö (Arnkil 2015).

Huolen puheeksi ottaminen lapsen ja vanhempien kanssa ovat keskeinen osa varhaista puuttumista. Tässä vaiheessa erityisen tärkeässä asemassa on kunnioittavasti käytävä keskustelu, jonka päämääränä on saada aikaan työntekijän ja vanhempien yhteinen liittouma esille tulleen huolen käsittelemiseksi. Luottamuksellinen suhde työntekijän ja perheen välillä luo pohjan onnistumiselle. Vanhempia osallistavat ja vahvuuksia esille tuovat menetelmät ovat onnistuneen prosessin kannalta hyödyllisempiä keinoja kuin vain tiedon välittäminen ja opettaminen. Elämäkerralliset työkalut, kuten elämänjana, vanhemmuuden

roolikartta, asiakastarinat ja sosiodraama ovat oiva lisä vanhempien tukemisessa keskustelujen ohessa. (Taskinen 2012, 47–48.)

5.3 Kasvatuskumppanuus vanhempien kanssa

Varhaiskasvatuksen työntekijät kohtaavat lapsen vanhempia päivittäin esimerkiksi tulo- ja hakutilanteissa. Työntekijät ovat kontaktissa vanhempien kanssa useimmiten keskustellen lapsen päivästä tai tiedottaen päiväkotia koskevista asioista. Työntekijät kuuntelevat, ohjaavat ja ovat tukena vanhemmille lapsen kasvatukseen liittyvissä asioissa. Vanhemmat yhdessä työntekijöiden kanssa paneutuvat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan, joka laaditaan vuosittain ja sitä arvioidaan säännöllisesti. Yksilövasut nidotaan puolestaan osaksi ryhmän varhaiskasvatussuunnitelmaa ja ne otetaan huomioon päiväkodin päivittäisissä toiminnoissa. (Stakes 2005, 32.) Näin ollen jokaisen lapsen yksilölliset varhaiskasvatussuunnitelmat ovat konkreettisesti osana päiväkodin arkea. Päiväkodin työntekijät järjestävät usein myös vanhempainiltoja, joissa käydään läpi esimerkiksi ryhmän ajankohtaisia asioita. Lisäksi vanhemmilla on oikeus vaikuttaa päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmaan ja näin yksikön toimintaan (Stakes 2005, 31).

Kasvatuskumppanuuden pohjana toimii Lapsen oikeuksien sopimuksen edistäminen. Kasvatuskumppanuus on myös tuotu esille varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa, Laatusuositusta kodin ja koulun yhteistyöhön -laatusuosituksissa sekä opetusministeriön Perusopetuksen laatuksikriteereissä (Terveystieteiden tutkimuskeskus ja Hyvinvointin tutkimuskeskus 2015a). Kasvatuskumppanuus ja siihen kirjatut ohjeet löytyvät myös lasten päivähoitoa koskevasta laista (Karila & Nummenmaa 2001, 15).

Kasvatuskumppanuus on yksi keskeisimmistä asioista ehkäisevässä lastensuojelussa, erityisesti varhaiskasvatuksen puolella. Vanhempien kanssa tehtävässä yhteistyössä avainasemassa on niin työntekijöiden kuin myös vanhempien sitoutuminen toimimiseen kasvatuskumppanuudessa. Työntekijät sitoutuvat kasvatuskumppanuuteen jo työnsä puolesta, mutta tärkeää on, että myös vanhemmat panostavat kasvatuskumppanuuteen. Kasvatuskumppanuus luo poh-

jan lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamiselle, johon kuuluu tasapainoinen kehitys, kasvu ja oppiminen. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a.) Kasvatuskumppanuus lähtee aina lapsen tarpeista (Stakes 2005, 31).

Vanhemmat ovat lapsensa asioiden asiantuntijoita ja varhaiskasvatuksen ammattilaiset puolestaan oman työnsä asiantuntijoita. Molempien osapuolten havainnoinnit, kokemukset ja tiedot lapsesta yhdistyvät kasvatuskumppanuudessa. Kasvatuskumppanuudessa yhteinen päämäärä on lapsen etu ja lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014a.) Hyvässä kasvatuskumppanuudessa päiväkodin työntekijät pystyvät tunnistamaan perheen voimavarat ja vahvuudet ja sitä kautta auttamaan vanhempia turvaamaan lapsen edun (Eriksson & Arnkil 2009, 11).

Luottamus, tasa-arvo ja kunnioitus kuuluvat hyvään kasvatuskumppanuuteen Näiden edellytyksien luominen on työntekijöiden vastuulla. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2015a.) Useimmiten vanhemmat luottavat asiantunteviin työntekijöihin ja siihen, että heidän lapsensa on päiväkodissa turvallisen aikuisen kanssa, hyvässä hoidossa. Vanhempien kanssa päivittäiset keskustelut ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatiminen vahvistavat molemminpuolista luottamusta.

Työntekijät kykenevät usein näkemään pintaa syvemmälle ja havainnoimaan lasta erilaisin silmin kuin vanhemmat. Työntekijöiden täytyy kuitenkin muistaa, että he tukevat vanhempia lapsen kasvatuksessa, jolloin esimerkiksi haastavissa tilanteissa he eivät voi toimia niin sanotusti ”opettajan” roolissa ja sanella, miten tulisi toimia. Keskustelun täytyy toimia hyvässä hengessä kunnioittaen lapsen vanhempia. Hyvässä kasvatuskumppanuudessa on matala kynnyksellä lähestyä lasta koskevista huolestuttavissakin asioissa puolin ja toisin. Huolestuttavista asioista keskusteleminen vaatii avoimen vuorovaikutuksen. Avoin vuorovaikutus mahdollistaa sen, että kiperätkin asiat otetaan esille saman tien ja niistä keskustellaan yhdessä. Mikäli esimerkiksi lapsen käytöksessä huomataan äkillinen muutos huonompaan, on asia syytä ottaa hetimiten esille. Toimivassa kasvatuskumppanuudessa asia selvitetään yhdessä ja mietitään sitten mah-

dollisia jatkotoimenpiteitä. Usein vuorovaikutus on avointa silloin, kun luottamus ja kunnioitus ovat molemminpuolista.

5.4 Moniammatillinen yhteistyö

Eri alojen työntekijöiden tehdessä yhteistyötä, on paremmat mahdollisuudet havaita lasten ja perheiden ongelmat varhaisessa vaiheessa ja näin ehkäistä yksilöllisen lastensuojelun tarvetta (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015a). Moniammatillisessa yhteistyössä tärkeää ovat yhteinen kieli, yhteiset pelisäännöt sekä yhdessä sovitut tavoitteet (Määttä & Rantala 2010, 162).

Päiväkoti on moniammatillisessa yhteistyössä monen eri tahon kanssa, kuten esimerkiksi koulun, neuvolan, hammashoitolan, lastensuojelun, perhetyön ja liikuntatoimen. Päiväkodin sisälläkin on havaittavissa moniammatillisuutta, sillä päiväkodissa työskentelee ammattilaisia eri ammattiryhmistä, esimerkiksi yliopistopohjaiset lastentarhanopettajat ja ammattikorkeakoulupohjaiset lastentarhanopettajat, lastenhoitajat, ryhmänavustajat sekä harjoittelijat. Useimmiten ryhmässä tehdään tiivistä tiimityötä, joka rikkoo ammattiryhmien väliset rajat.

Moniammatillinen yhteistyö on parhaimmillaan asiakaslähtöistä, eri ammattiryhmien välistä suunnitelmallista ja rajat ylittävää yhteistyötä, jonka keskiönä on esimerkiksi perheen tukeminen. Tuen suunnittelussa ja toteutuksessa on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että yhteistyö on sellaista, jossa itse asiakas on tiiviisti mukana. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2014a.)

Moniammatillista yhteistyötä voidaan hyödyntää päiväkodissa esimerkiksi tilanteissa, jossa lapsella on haasteita kielellisen kehityksen kanssa. Tällöin tilannetta voidaan lähteä työstämään yhdessä puheterapeutin, lapsen vanhempien, lapsen ryhmän lastentarhanopettajan ja erityislastentarhanopettajan kanssa. Tilanteessa voitaisiin käydä aloituskeskustelu, jossa laadittaisiin yhdessä toimintasuunnitelma lapsen kielellisen kehityksen tueksi. Moniammatillisessa yhteistyössä tilannetta voitaisiin seurata ja tasaisin väliajoin arvioida sekä tarpeen vaatiessa muuttaa.

Lapsen hyvä arki 2 –hankkeeseen liittyvä, Kuusamossa kehitetty varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun välisen yhteistyön toimintamalli (Liite 3) tuo esille, millainen moniammatillinen yhteistyökeskustelu voisi olla tilanteessa, jossa lapsi on lastensuojelun asiakkaana ja avohuollon tukitoimena sijoitetaan päivähoidon. Tilanteessa sosiaalityöntekijä kutsuu koolle lapsen vanhemmat, lastentarhanopettajan sekä muut tarvittavat tahot. Moniammatillisen aloituskeskustelun tarkoituksena on sopia yhteistyöstä, jota lapsen asioissa tehdään ja mihin esimerkiksi päivähoidossa olisi syytä kiinnittää erityistä huomiota. Aloituskeskustelussa laaditaan konkreettinen yhteistyösuunnitelma, jossa sovitaan yhteiset tavoitteet, käytännöt ja seuranta. Yhteistyösuunnitelma on tarkoitus liittää lapsen lastensuojelun asiakassuunnitelmaan sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (Kuusamon kaupunki 2013.)

Prosessin aikana voidaan pitää erilaisia keskusteluja, esimerkiksi päiväkodissa, jossa paikalla ovat vanhemmat ja lastentarhanopettaja. Määrätyn ajan kuluttua pidetään kuitenkin uusi moniammatillinen keskustelu, jossa ovat paikalla samat tahot kuin aloituskeskustelussa. Keskustelun tavoitteena on arvioida tilannetta ja tarvittaessa päivittää vanhaa suunnitelmaa. Mikäli huoli on poistunut, arvioidaan tukitoimien tarpeellisuutta ja mahdollisesti päätetään lastensuojelun asiakkuus. Lapsi voi silti tarvittaessa jatkaa päivähoidossa, vaikka lastensuojelun asiakkuutta ei enää olisi. (Kuusamon kaupunki 2013.)

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Tutkittava kohde

Tavoitteenamme oli selvittää, minkälaisia valmiuksia lastentarhanopettajilla on toimia lastensuojelullisissa tilanteissa Kemin päiväkodeissa. Halusimme selvittää, miten lastentarhanopettajat näissä tilanteissa toimivat ja onko heillä jokin toimintasuunnitelma tilanteiden varalle. Haastattelimme kolmea lastentarhanopettajaa, jotka työskentelevät Kemissä eri päiväkodeissa. Kaikilla haastateltavilla on sosionomin koulutus. Työkokemusta haastateltavilla on takanaan neljästä vuodesta viiteentoista vuoteen. Haastattelun teemojen avulla halusimme selvittää lastentarhanopettajien käsityksiä ehkäisevästä lastensuojelusta varhaiskasvatuksen puolella. Teemoina haastattelussa käytimme lastensuojelua päivähoitossa, varhaista puuttumista, kasvatuskumppanuutta ja moniammatillista yhteistyötä, sillä mielestämme ne ovat keskeinen osa lastentarhanopettajien lastensuojelullisia valmiuksia ja varhaiskasvatuksessa toteutettavaa ehkäisevää lastensuojelua.

6.2 Lastensuojelu varhaiskasvatuksessa

Varhaiskasvatuksessa toteutettavan lastensuojelun lastentarhanopettajat määrittivät ennaltaehkäiseväksi työksi, jota tehdään lapsen edun, turvallisuuden, koskemattomuuden sekä lasten yleisten oikeuksien vuoksi. Tämä tukee myös meidän näkemystämme siitä, mitä lastensuojelu varhaiskasvatuksessa on. Varhaiskasvatus voidaan jo itsessään luokitella ehkäiseväksi lastensuojeluksi, sillä varhaiskasvatuksen puolella lapsi on turvallisten ja ammattitaitoisten aikuisten ympäröimänä, virikkeellisessä ympäristössä tukenaan muut oman ikäiset lapset ja kasvatuksellinen toiminta, jonka keskiössä lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi on.

Lastentarhanopettajat toivat myös esille sen, että huomion kiinnittäminen arjen asioihin on osa lastensuojelua. Havainnointi on tärkeä osa varhaiskasvatuksessa, sillä varhaisen puuttumisen avulla tilannetta pystytään työstämään eteen-

päin, mahdollisesti välttämättä tilanteen kriisiytyminen. Avainasemassa on se, miten asiaan puututaan ja millä tavoin sitä lähdetään työstämään.

"..mä näkisin et se on myös meille se niinku ensimmäinen lastensuojelu, et me kiinnitetään niihin arjen asioihin huomiota. " (Haastateltava 2)

"No, kyllä mä näen, et se on lastensuojelu päivähoitossa on sellasta ennaltaehkäisevää" (Haastateltava 1)

Varhaiskasvatuksessa toteutettavassa lastensuojelussa olisi lastentarhanopettajien mukaan kehittämisen varaa, varsinkin moniammatillisen yhteistyön saralla. Esimerkiksi Kuusamossa toteutettu Lapsen hyvä arki 2 –hanke käsitteli juuri päivähoiton ja lastensuojelun välistä yhteistyötä ja yhteistyötä varten kehitettiin toimintamalli (Liite 3) (Kuusamon kaupunki 2003). Tuleekin pohtia, olisiko samankaltaiselle toimintamallille tarvetta myös Kemin alueella. Toki jo olemassa olevaa Kuusamon toimintamallia voi hyödyntää työn tukena. Tärkeää kuitenkin olisi, että moniammatilliseen yhteistyöhön turvauduttaisiin empimättä, jotta lapsen tarpeet tulevat täytetyiksi ja tilannetta päästäisiin työstämään eteenpäin.

Kaikki haastateltavat kokivat sosionomin koulutuksen antavan hyvät valmiudet ja työkalut työelämään. He kokivat, että koulutus antaa hyvän pohjan perheiden kanssa työskentelyyn, erilaisiin lastensuojelua vaativiin tilanteisiin varhaiskasvatuksen puolella sekä ehkäisevän lastensuojelun toteuttamiseen. Sosionomilla lastentarhanopettajana on omat vahvuutensa, sillä koulutus on laaja-alainen ja monipuolinen, sisältäen käytännön harjoittelujaksot sekä perehtymisen esimerkiksi lastensuojeluun ja palveluosaamiseen varhaiskasvatusopintojen lisäksi. Tämä lisää tietämystä esimerkiksi lastensuojelusta ja antaa pohjan sekä työkaluja toimia tilanteissa, jotka vaativat lastensuojelullisia valmiuksia. Palveluosaaminen on myös hyödyksi, sillä esimerkiksi tarpeen vaatiessa voi ohjata asiakasta tietyn palvelun piiriin.

"Kyllä mä nimenomaan näen, että mulla on positiivinen, just tuo, että on sosionomi tausta. Sitä kautta mä koen saavani paljon työkaluja tähän omaan työhön ja toteuttaa just sitä ennaltaehkäisevää lastensuojelua ja sitten toimia niissä tilanteissa, jos tulee niitä, et tarvii vaikka tehdä lastensuojeluilmoitusta tai jotaki vastaavaa.." (Haastateltava 1)

Yksi lastentarhanopettaja toi esille sen, että vaikka koulutustausta antaa hyvät valmiudet työskentelyyn, on työelämän kokemuksestakin paljon hyötyä toimies- sa lastensuojelullisissa tilanteissa. Tämä tukee myös meidän ajatusta siitä, että usein koulutus antaa hyvän sekä kattavan pohjan työelämään, mutta ammatti- taito ja oma ammatti-identiteetti kehittyvät vasta työelämän kokemuksella. Tär- keässä osassa on myös ammattitaidon kehittäminen ja ajan tasalla pysyminen. Tämä vaatii esimerkiksi osallistumista koulutuksiin ja kehityskeskusteluita. Myös työnohjauksesta voi olla suuri hyöty, sillä työnohjauksen avulla omia toiminta- mallejaan voi kehittää arvioimalla ja asettamalla itselleen tavoitteita.

Yksi lastentarhaopettaja korosti sitä, että tapausten tilannekohtainen puntarointi ja pohdiskelu ovat tärkeänä osana varhaiskasvatuksen lastensuojelua. Koem- me myös itse tärkeäksi sen, että muistaa pysähtyä pohtimaan ja puntaroimaan eri tilanteita. Vaikka erilaisia työkaluja työhön on tarjolla, ne ovat vain suuntaa antavia ja esimerkiksi huolen tunnistaminen sekä reagointi tapahtuvat eri tilan- teissa eri tavoin. Tilanteet ovat kuitenkin tapauskohtaisia ja vaativat juuri sen tilanteen perusteellista pohdiskelua esimerkiksi jatkotoimien osalta.

6.3 Varhainen puuttuminen

Haastateltavat määrittelevät varhaisen puuttumisen perheiden kanssa tehtä- väksi työksi ja varhaiskasvatuksen perhetyöksi, jossa avainasemassa on tilan- teisiin ajoissa puuttuminen. Tärkeäksi asiaksi varhaisessa puuttumisessa mai- nittiin vanhempien kanssa työskentelyssä hyvä keskusteluyhteys sekä keskus- telujen rakentava henki.

Vanhempien ja työntekijöiden välinen luottamus luovat pohjan sille, että myös kiperät asiat voi ottaa esille mutkattomasti. Kunnioitus ja avoin vuorovaikutus ovat tärkeitä molempien osapuolten kannalta. Tärkeää on muistaa, että kasva- tuskumppanuus lähtee lapsen omista tarpeista ja että lasten vanhemmat ovat oman lapsensa asiantuntijoita siinä, missä työntekijät oman työnsä asiantuntijoi- ta. Lastentarhanopettajilta vaaditaankin taitoa tukea lasten vanhempia kasva- tuksessa, kuitenkin kunnioittaen heitä.

Kaikki lastentarhanopettajat kertoivat, että mikäli huoli herää, otetaan ensin kontakti työkaveriin ja mahdollisesti osaston muihin työntekijöihin. Kaksi lastentarhanopettajaa otti esille tiimityöskentelyn tärkeyden varhaisessa puuttumisessa. Tukeutuminen ryhmän muihin työntekijöihin on mielestämme hyvä tapa lähteä työstämään tilannetta, sillä keskustelu ja tilanteen puntaroiminen yksin on hyvin haastavaa. Muiden työntekijöiden kanssa voi jakaa huolen ja sitä kautta pohtia, vaatiiko tilanne jatkotoimia. Apuna voi käyttää varhaisen puuttumisen huolen vyöhykkeistöä (Taulukko 1), joka toimii oman työskentelyn tukena. Muilta työntekijöiltä saa myös usein erilaista näkökulmaa tilanteeseen, mikä auttaa tilanteen kokonaisvaltaista puntarointia.

”..me tehdään sitä täällä porukassa. Ja sitten jos ei se niinkun riitä niin sit pitää ottaa esimerkiksi perhetyö mukaan.” (Haastateltava 3)

”..se että otetaan niitä asioita ensin vanhempien kanssa mahdollisimman aikasin jos jotaki on semmosta ja sitte tietenki kysytään vanhemmilta että voijaanko neuvotella muitten esimerkiksi neuvolan ihmisten, sosiaalityöntekijöitten kans ja sit aletaan mahdollisimman aikasin viemään niitä asioita etteenpäin.” (Haastateltava 2)

Kaikki lastentarhanopettajat kertoivat keskustelelevansa huolen heräämisestä kollegan kanssa. Yksi lastentarhanopettaja osasi kertoa selvän toimintamallin, jonka mukaan toimitaan, mikäli huoli lapsesta herää. Hän kertoi, että ensin keskustellaan huolen heräämisestä työparin kanssa ja sitten muiden ryhmän työntekijöiden kanssa. Tämän jälkeen pidetään tiimipalaveri. Mikäli huoli on sellaista, että tilanteeseen pitää puuttua, otetaan välittömästi yhteyttä vanhempiin. Tässä vaiheessa tehdään tarvittaessa moniammatillista yhteistyötä esimerkiksi perheneuvolan kanssa. Huolesta keskustellaan myös päiväkodin johtajan kanssa ja tarpeen vaatiessa tehdään lastensuojeluilmoitus. Moniammatillisen yhteistyön avulla voidaan tehdä tiivistä työtä, tehostetuin palveluin perheen kanssa, kuitenkin välttäen lastensuojelun asiakkuus. Samalla moniammatillinen yhteistyö tuo esille eri ammattiryhmien näkökulmat ja usein edistää perheen tukemista.

Kemin päiväkotien perehdytyskansioista löytyy suuntaa antava toimintamalli (Liite 4), miten tulee toimia, mikäli huoli lapsen hyvinvoinnista herää. Toimintamalli on laadittu tilanteisiin, joissa lapsen hyvinvointi vaikuttaa uhatulta. Kuitenkaan kaikki haastateltavat eivät tienneet tällaisen mallin olemassaolosta. Kaikki lastentarhanopettajat olivat sitä mieltä, että raamit antava toimintamalli olisi hyvä pohja kaikille työntekijöille omien tietojen ja taitojen ohessa, sillä heillä on kuitenkin velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus tarpeen vaatiessa. Suuntaa antava toimintamalli voi toimia työntekijän hyvänä tukena, mutta täytyy muistaa, että tilanteet ovat aina tapauskohtaisia.

”..voi olla joku semmonen raamit antava toimintamalli, että näin vois toimia, mutta, että sitten pitäis miettiä. Tottakai meillä on talon sisällä sitten se että puhutaan oman tiimin kanssa.” (Haastateltava 3)

”Että tokihan me ei niinku nähä välttämättä heti pintaa syvemmälle, mehän saahaan se mitä vanhemmat puhuu. Mutta tokihan myös ne lapset kertovat...ja jos sieltä jotaki nousee sitte lasten puheesta esimerkiksi esille, nii sittehän me kyllä just otetaan vanhemmat ja jutellaan että lapsi puhuu tämmöstä.” (Haastateltava 2)

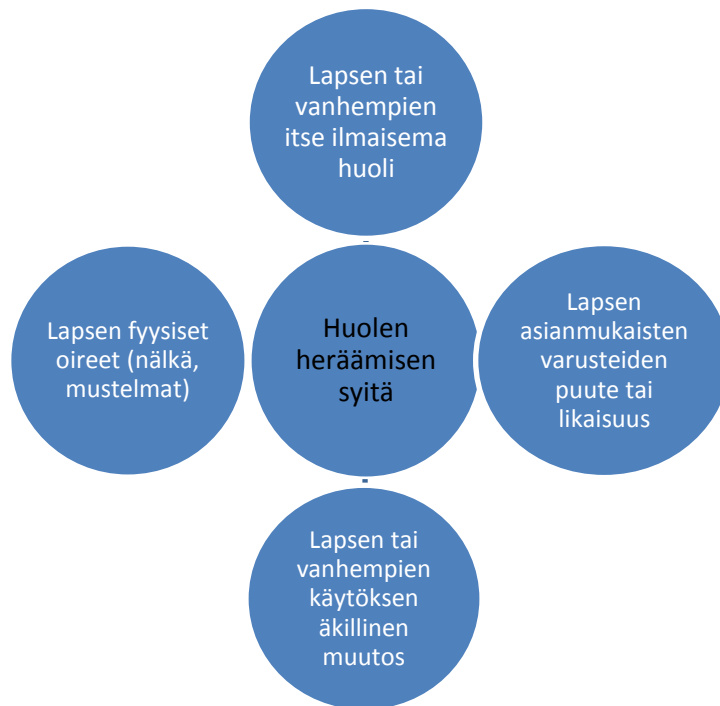
Huolen heräämisen syiksi lastentarhanopettajat mainitsivat lasten asianmukaisien varusteiden tai vaatteiden puutteen tai likaisuuden, hygienian laiminlyönnin, toistuvan nälän, lapsen alakuloisuuden, lapsen käytöksen äkilliset muutokset, lapsen levottomuuden sekä fyysiset jäljet. Lastentarhanopettajat kertoivat syinä huolen heräämiseen olevan myös lapsen itse ilmaisema huoli kotitilanteesta, esimerkiksi tukistaminen, lyöminen tai vanhempien juhlminen sekä vanhempien käytöksen äkillinen muutos.

Varhaiskasvatuksen työntekijöiden on tärkeää havainnoida päivittäisiä tilanteita ja ottaa esille huolestuttavat asiat. Lapset ilmaisevat usein itseään leikin ohessa ja tuovat tutuille aikuisille esille asioita, joita esimerkiksi kotona on tapahtunut. Tiivis yhteistyö perheen kanssa mahdollistaa asioiden esille ottamisen vanhempien kanssa ja tilanteen eteenpäin työstämisen. Myös vanhempien käytöksen äkilliset muutokset voivat kieliä huolestuttavasta tilanteesta.

”Meidän täytyy tieteenki ajatella sen lapsen etu, lapsen turvallisuus, koskemattomuus ja totta kai siinä vaiheessa se et jos meillä herää huoli, niin meidän täytyy se sitten myös ilmaista.” (Haastateltava 3)

”..jos näkyy lapsessa jotain epämääräisiä jälkiä esimerkiksi. Usein lapset nujuaa ja kaatuilee ja muuta mutta kyllä se sitten lapseltaki kysytään että jos on paha mustelma et voivoi et ootko sää kaatunu jossaki.” (Haastateltava 2)

”..esimerkiksi vanhempien käytös muuttuu jotenki niin sitte voijaan istahtaa, juttella onko teidän perheessä tapahtunu jotaki.” (Haastateltava 2)

Kuvio 1: Lastentarhanopettajien esille tuomia huolen heräämisen syitä.

6.4 Kasvatuskumppanuus

Lastentarhanopettajat määrittivät kasvatuskumppanuuden perheen kanssa tehtäväksi yhteistyöksi, jossa laaditaan lapselle toimiva arki päiväkodissa yhdessä vanhempien kanssa. Lastentarhanopettajat pitivät hyvää kasvatuskumppanuutta vanhempien kanssa tärkeänä. He kokivat, että hyvä kasvatuskumppanuus luo turvallisen ilmapiirin puhua niin hyvistä kuin vähän vaikeammistakin asioista vanhempien kanssa. Esille tuli sekin, että kasvatuskumppanuus on myös jokapäiväistä pientä jutustelua tulo- ja hakutilanteissa. Kuten lastentarhanopettajat ovat maininneet, on kasvatuskumppanuus yksi keskeisimmistä asioista niin

varhaiskasvatukseen kuin myös ehkäisevän lastensuojelun kannalta. Hyvä kasvatuskumppanuus edellyttää vanhempien ja työntekijöiden välistä luottamusta. Luottamus kehittyy yhteistyön edetessä, esimerkiksi erilaisissa kasvatuskeskusteluissa ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa. Luottamus puolestaan mahdollistaa avoimen vuorovaikutuksen. Avoimen vuorovaikutuksen avulla haastavatkin asiat on helpompi tuoda esille puolin ja toisin, mikä edesauttaa lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin turvaamista.

”joka päivähän ei tarvi pitkiä keskusteluita käydä mutta joka päivä niinku jonkunlainen yhteys vanhempien kanssa. Mitä kuuluu, miten menee, muutamalla sanalla.” (Haastateltava 2).

Lastentarhanopettajien mukaan hyvässä kasvatuskumppanuudessa on erityisen tärkeää avoimuus ja luottamus. Tärkeänä lastentarhanopettajat pitivät niin itsensä kuin myös vanhempien kannalta, että vanhemmat pystyvät luottamaan siihen, että heidän lapsensa on turvassa ja ammattitaitoisten ihmisten hoidossa päivän ajan. Lastentarhanopettajat kertoivat kasvatuskumppanuuteen liittyvän tiukasti vanhempien tukeminen, mutta tärkeää olisi myös vanhempien puolelta sitoutuminen lapselle asetettuihin tavoitteisiin. Esille tulee myös vuorokeskustelujen tärkeys, sillä usein juuri niissä keskusteluissa saadaan tiiviimpi kontakti vanhempiin. Vanhemmat ovat lapsensa asioiden asiantuntijoita ja työntekijät varhaiskasvatukseen asiantuntijoita. Kasvatuskumppanuudessa yhdistyvät vanhempien sekä työntekijöiden kokemukset ja havainnot lapsen kasvusta, kehityksestä sekä hyvinvoinnista.

”..että kasvatuskumppanuudessa me ollaan siinä vanhempien tukena, mutta, että vanhempienkin puolelta olis tärkeää sitten sitoutuminen niihin lapselle yhdessä mietittyihin tavoitteisiin” (Haastateltava 1)

”..sais vanhempien kanssa semmosen hyvän keskusteluyhteyden että pystyy ja uskaltaa keskustella vanhempien kans ehkä vähän kiperistäki asioista...mutta et sais sellasen vastavuoroisen keskusteluyhteyden niitten vanhempien kanssa. Vanhemmat uskaltas avoimesti kertoa meille omista asioista ja heidän kasvatustähtämystään, kotielämästä, miten he lasta kasvattaa.” (Haastateltava 2)

Lisäksi lastentarhanopettajat mainitsevat, että kasvatuskumppanuus voi joissain tapauksissa kärsiä, jos päiväkodissa herää huoli lapsesta ja se tuodaan keskus-

telussa esille tai saatetaan joutua tekemään lastensuojeluilmoitus. Lastentarhanopettajien mukaan vanhemmat saattavat kokea huolen puheeksi ottamisen kritiikkinä itseään kohtaan. Sitoutuminen myös vanhempien puolelta kasvatuskumppanuuteen ja lapsen etuun ovat tärkeässä asemassa. Työntekijöiden puolelta taas perheen kohtaaminen ja asioiden esille tuominen vaativat ammattitaitoa. Asiat täytyy ottaa esille, mutta tilannekohtaisesti tulee pohtia, että miten ja millä tavalla. Tasa-arvo, kunnioitus ja luottamus ovat yhteistyön kulmakiviä.

”..et sitte se on ainoastaan se vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö voi kokea ainaki hetkellisesti kolauksen että miten se sitte edistyy.” (Haastateltava 3)

”..vanhempien kanssa keskusteltu ja et miten selitätte tätä tai että onko jotaki kotona tapahtunu ja.. mut jos se tuntuu että ei niinku mitään selitystä millekään, semmosta järkevää ja huoli on itellä koko ajan edelleen niin sillorhan se täytyy niinku mennä etteenpäin. Tosinhan me ei kenenkään selän takana tehä niitä lastensuojeluilmoituksia. Kyllä me perheelle sanotaan..” (Haastateltava 2)

”Että ei voi mennä sanomaan vanhemmille että kuulkaa nyt että teidän täytyy tehdä tällä tavalla. Vaan niinku se että ilmasta se vähän nätimmin ja pehmeemmin...et miten siihen sais muutosta. Tai jos on semmonen mikä tarvii muutosta. Että sitä tarkoitin juuri sillä tasavertaisellakin suhtautumisella että ei me saada olla se joka sanelee vanhemmille miten teidän täytyy tehdä.” (Haastateltava 3)

6.5 Moniammatillinen yhteistyö

Lastentarhanopettajat kokivat, että päiväkotityössä tehdään paljon yhteistyötä eri tahojen kanssa. Vanhempien lisäksi yhteistyökumppaneita ovat esimerkiksi koulu, perheneuvola, sosiaalitoimi, puhe- ja toimintaterapeutit sekä seurakunta. Mikäli lapsen hyvinvoinnista herää huoli ja tilanne vaatii lastensuojeluilmoituksen tekemistä, on lastentarhanopettajien tehtävä ilmoitus pikimmiten. Lastentarhanopettajien mukaan tällaisissa lastensuojelullisissa tilanteissa saatetaan tehdä yhteistyötä sosiaalitoimen lisäksi myös poliisin kanssa, jos esimerkiksi lapsen vanhempi tulee hakemaan lasta alkoholin vaikutuksen alaisena.

Yksi lastentarhanopettajista toi esille, että hän on kokenut yhteistyön perheneuvolan kanssa hyväksi keinoksi lähestyä tilannetta, jos lapsen hyvinvoinnista herää huoli. Perheneuvolan työntekijöillä on ollut mahdollisuus tulla keskustele-

maan vanhempien kanssa päiväkotiin. Usein tällaisissa tilanteissa vanhemmilla on matalampi kynnys kohdata perheneuvolan työntekijä jo tutussa ympäristössä kuin mennä itse käymään perheneuvolassa. Lastentarhanopettajien mukaan yhteistyötahoihin otetaan yhteyttä tarpeen vaatiessa. Perheneuvolaan voidaan olla yhteydessä esimerkiksi vanhempien erotilanteissa.

Moniammatillista yhteistyötä tehdessä täytyy olla yhteiset pelisäännöt sekä tavoitteet. Moniammatillinen yhteistyö vaatii myös selkeyttä, jotta perheen tilanetta voidaan lähteä työstämään sovituin keinoin yhdessä. Yhteiset palaverit, tilanteen arvioiminen sekä päivittäminen ovat osa onnistunutta moniammatillista yhteistyötä.

”No yleensähan se on sitten niinku se että jos lapsella on kaikki hyvin, fyysisesti, psyykkisesti, perheellä on kaikki niinkun normaalilla kohtalaisella tavalla, niin sillonhan sitä yhteistyötä ei tehdä. Se on ainoastaan ne vanhemmat sitten kenen kans tehdään sitä yhteistyötä.” (Haastateltava 3)

6.6 Yhteistyö päivähoiton ja lastensuojelun välillä

Kaikki lastentarhanopettajat toivat erityisesti esille yhteistyön sosiaalitoimen kanssa. He kokevat ongelmalliseksi sen, että sosiaalitoimi ei saa jakaa tietojään lapsesta päiväkodin henkilökunnan kanssa, kun taas päiväkodin puolelta täytyy jakaa kaikki mahdollinen tieto lapsesta sosiaalitoimen kanssa. Lastentarhanopettajat toivoisivat, että yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa voisi kehittää.

”..meiän niinkö hyvin avoimesti pittää kertoa siitä lapsen jutusta sosiaalipuolelle, mutta me ei saaha sitten heiltä sitä tietoa, mun mielestä se ei taas tue sitä niinkö yhteistyötä, eikä just sitä lapsen etua sitten sen asian eteenpäin viemisessä” (Haastateltava 1)

”..että me ollaan se antava osapuoli mut me ei saada tietoa. Toki siinä taas tulee se lakiki vastaan että miks me ei saatais sitä tietoa sitte sieltä meillemäin niin paljo ku me toivottais, mutta se helpottais sitä meijän työtä. Et jos me jollaki tavalla edes tiedettäis mikä se perheen tilanne on.” (Haastateltava 3)

”..eli se, että me ollaan perheen kans tekemisissä päivittäin, niin meillä on kuitenkin aika hyvä näkemys siihen lapsen tunnetiloihin ja siihen tuota toimintaan ja nähdään sitte se fyysinenki puoli että onko mitään jälkiä jos on tarvetta seurata sellasta..” (Haastateltava 3)

”Ja pystytään sen lapsen kanssa sitten sitä lähteä työstämään.. Saattaa olla, että jos siellä kotona on semmonen myllerrys, niin me ollaan se lapsen tuki-verkko täällä näin..” (Haastateltava 1)

Lastentarhanopettajat mainitsivat, että lastensuojeluilmoituksen tekemisen jälkeen heillä ei ole minkäänlaista tietoa lapsen tilanteesta. He toivoisivat saavansa lapsen tilanteesta enemmän tietoa, vaikka lastentarhanopettajat kokivat, ettei lapsen lastensuojelun asiakkuus näy lapsen tai perheen kohtaamisessa. Lisäksi yksi lastentarhanopettaja mainitsi, että mikäli lastensuojeluilmoitus tehdään, pidetään asia hyvin pienessä piirissä, eikä asiasta mainita edes eri osastoille. Mainitaan myös, että tilanteen mukaan ei tehdä heti lastensuojeluilmoitusta, vaan pyritään edesauttamaan tilannetta moniammatillisen yhteistyön avulla ilman, että lapsi olisi lastensuojelun asiakkaana. Tämä tukee ajatusmallia siitä, että tilanteisiin puututaan varhaisessa vaiheessa, mikä tarkoittaa sitä, että tulevaisuudessa korjaavilta palveluilta vältyttäisiin.

”..et onko ne omat aavistukset menny ihan väärin vai onko ollu jotaki epäilystä sitte...Sehän se just on, että me ollaan tehty se lastensuojeluilmoitus, mutta me ei tietä mittään mitä sen jälkeen niinku tapahtuu siellä perheessä. Et me jatke-taan elämää samalla tavalla ku ennenki.” (Haastateltava 3)

”..lapsen kohtaamisessahan se ei näy millään tavalla että onko se lapsi lastensuojelun asiakas vai ei tai onko se perhe asiakkaana vai ei...Mutta tiettyihin asioihin sitten siinä taustalla kiinnitetään enemmän huomiota.” (Haastateltava 3)

Pohdimme pitkään, voisiko tiiviimpi yhteistyö yhteistyötahojen kanssa parantaa nykyistä lastensuojelun tilannetta. Mikäli ehkäisevään lastensuojeluun panostettaisiin entistä enemmän tehostetuin palveluin kuitenkin ilman lastensuojelun asiakkuutta, voisi lopputuloksena olla säästöjä. Varhaisella puuttumisella korjaavilta palveluilta myöhemmässä vaiheessa voidaan välttyä. Tosiasia on kuitenkin se, että sosiaalityöntekijät ovat useimmiten ylityöllistettyjä, mikä puolestaan tuo eston tiiviimpään yhteistyöhön. Myös laki sitoo viranomaisia tiedon jakamisessa, mutta olisiko lapsen edun mukaista, että myös päiväkodin henkilökunta olisi mahdollisen lastensuojeluasiakkuuden tilanteen kartalla. Sitoohan vaitiolovelvollisuus myös heitä.

Usein lapsi viettää aikaa päiväkodissa kahdeksan tuntia päivässä ja ryhmän aikuiset ovat lapselle hyvinkin tärkeässä asemassa. Voisiko mahdollinen lastensuojelun asiakkuus ajallisesti mahdollisesti lyhentyä, jos päiväkotit olisi ajan tasalla ja näin ollen sitoutuisi tehostettuun työhön tämän lapsen kohdalla. Toisaalta tulee pohtia olisiko päiväkodin työntekijöillä resursseja työstää tilannetta syvemmin vai loisiko tilanne vain lisää paineita työhön.

Toisaalta tarkat tiedot voivat asettaa lapsen myös erilaiseen valoon, lapsi voi joutua silmätikuksi työntekijöiden tahdosta riippumatta. Täytyy ottaa huomioon, että myös perheellä on oikeudet ja he voivat päättää olla jakamatta tietojaan ulkopuolisille. Mikäli kuvitellaan, että yhteistyö olisi niin laajaa, että tiedot olisivat kaikkien lapsen kanssa työskentelevien saatavissa ja kaikilla lähtökohtana olisi lapsen etu, voisi päiväkodin työntekijöiden suhtautuminen perheeseen muuttua. Pohdimme, olisiko siis lapsen edun mukaista ennemmin tietojen jakaminen vai vaitiolo.

Lastensuojeluilmoituksesta keskustellessamme kaksi kolmesta lastentarhanopettajasta oli sitä mieltä, että lastensuojeluilmoitus tehdään mieluummin liian helposti kuin liian myöhään. Yksi lastentarhanopettaja koki, että joskus on liian korkea kynnyks lähteä tekemään suoraan lastensuojeluilmoitusta. Täytyy kuitenkin muistaa, että kaikilla lasten ja nuorten kanssa toimivilla on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus havaitessaan asioita, jotka vaativat lastensuojelun tarpeen selvittämistä (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2015c).

”Että tuota meillä on aika, mieluummin mä aattelin näin et varm.. et parhain et, mieluummin tehään se (lastensuojeluilmoitus) liian helposti ku liian myöhään.” (Haastateltava 2)

”..tokihan se on varmaan vähä persoonastaki kiinni et miten niinku työntekijä sen asian näkkee et haluaako nähä niitä asioita vai kulkeeko näin laput silmillä.” (Haastateltava 2)

Kuvio 2: Lastentarhanopettajien esille tuomia tärkeitä käsitteitä ehkäisevässä lastensuojelussa varhaiskasvatuksessa.

Haastattelujen perusteella kokosimme kuvion, jossa tulee esille niin haastattelujen kuin myös teorian pohjalta tärkeitä käsitteitä ja työkaluja, joita hyödynnetään lastensuojelullisia valmiuksia vaativissa tilanteissa. Keskiössä ovat varhainen puuttuminen, kasvatuskumppanuus ja moniammatillinen yhteistyö. Näiden työkalujen avulla, vanhempien kanssa yhteistyössä, pystytään lähtemään työstämään tilanteita, joissa on mahdollisesti esiintynyt lastensuojelullista huolta. Huolen esiin nousemisesta jatkotoimenpiteiden pohtimiseen on tärkeää muistaa, että asian kanssa kukaan ei ole yksin, vaan taustalla toimii koko ryhmän työyhteisö. Lisäksi ennen kaikkea tulee painottaa yhteistä päämäärää niin varhaiskasvatuksen työntekijöiden kuin myös vanhempien näkökulmasta, eli lapsen etua. Omaa huoltaan lapsesta täytyy puntaroida tarkkaan ja ottaa asia puheeksi niin ryhmän työyhteisössä kuin myös rohkeasti lasten vanhempien kanssa. Pienetkin asiat on hyvä käydä läpi, mikäli tilanteeseen liittyy pienintäkään huolen aihetta siitä, että lapsen hyvinvointi on vaarassa, kuitenkin muistaen tilanteen tapauskohtainen puntarointi.

On tärkeää, että tiedon kulku on mutkatonta jo vanhempien ja kasvattajayhteisön välillä, mutta erityisesti tilanteissa, jotka vaativat moniammatillista yhteistyötä. Selkeät yhteiset tavoitteet ja pelisäännöt pätevät niin vanhempien kanssa tehtävään yhteistyöhön, kuin myös tilanteisiin, joissa yhteistyötä hyödynnetään monen eri tahon kesken. Kaiken keskiössä on lapsen etu ja lapsen kokonaisvaltainen hyvinvointi. Sitoutuminen lapsen etuun tarkoittaa sitä, että varhaiskasvatuksen kasvattajayhteisö tekee tiivistä työtä perheen kanssa, mutta myös sitä, että vanhemmat sitoutuvat kasvatuskumppanuuteen. Kasvatuskumppanuudessa puolestaan painottuvat vanhempien tukeminen, ohjaus ja kuunteleminen, kuitenkin korostaen vanhempien omaa asiantuntijuutta lastensa asioiden kanssa. Toimivassa yhteistyössä asioista voidaan keskustella avoimesti.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lastentarhanopettajat kokevat, että sosionomin koulutus antaa hyvät valmiudet työhön ja työkaluja toimia lastensuojelullisissa tilanteissa. Haastattelujen perusteella myös me saimme sellaisen kuvan. Sosionomin koulutus on monipuolinen ja koulutuksessa käydään läpi varhaiskasvatusopintojen lisäksi myös lastensuojelullista puolta, mikä antaa työkaluja toimia myös lastensuojelullisissa tilanteissa.

Haastattelujen mukaan lastentarhanopettajat omaavat hyvät valmiudet toimia lastensuojelua vaativissa tilanteissa ja tiedostavat keinot, joita tilanteissa voi hyödyntää. Lastentarhanopettajat osasivat kertoa, miten he toimivat tilanteissa, jotka vaativat lastensuojelullisia valmiuksia. Kemin päiväkotien lastentarhanopettajat hyödyntävät lastensuojelullisissa tilanteissa varhaista puuttumista, kasvatuskumppanuutta sekä moniammatillista yhteistyötä. Nämä kolme ovat varhaiskasvatuksessa toteutettavan ehkäisevän lastensuojelun kulmakivet. Päämääränä varhaiskasvatuksessa toteutettavassa lastensuojelussa on lapsen etu, jota lastentarhanopettajat toteuttavat varhaiskasvatuksessa usein myös perushoidon keinoin. He havainnoivat lasten jokapäiväistä hyvinvointia ottaen huomioon lapsen fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kokonaisyhyvinvoinnin. Haastattelujen perusteella olemme sitä mieltä, että lastensuojelullisissa tilanteissa on apua työn kautta tulleesta kokemuksesta ja siitä, että osaa puntaroida asioita tilanteen mukaan.

Keskustelut vanhempien kanssa ovat tärkeässä asemassa lastensuojelullisia tilanteita työstettäessä. Lastentarhanopettajat kuuntelevat, ohjaavat ja tukevat vanhempia lasten kasvatuksessa. Lastentarhanopettajien onkin tärkeää luoda hyvä kasvatuskumppanuussuhde vanhempien kanssa, jotta he huolen heräessä voivat keskustella avoimesti myös haastavista asioista vanhempien kanssa. Tilanteet, jotka vaativat lastensuojelua ovat aina tapauskohtaisia ja lastentarhanopettajien kollegat ovat tällaisissa tilanteissa avainasemassa. Heidän kanssaan lastentarhanopettajat jakavat huolen heräämisen syitä ja pohtivat yhdessä, onko huoli sellaista, mikä vaatii tilanteeseen puuttumista. Moniammatillinen

yhteistyö on usein keino, jolla huolestuttavia tilanteita lähdetään työstämään. Moniammatillisen yhteistyön keinoin voidaan saada onnistuneita lopputuloksia, kuitenkin välttämällä perheen joutuminen lastensuojelun asiakkuuden piiriin. Tämä tarkoittaa sitä, että varhaisen puuttumisen avulla korjaavilta palveluilta vältytään myöhemmässä vaiheessa. Tämän avulla voidaan säästää kustannuksia ja ennen kaikkea ehkäistä tilanteen huononeminen. Varhaisen puuttumisen keinoilla voidaan siis turvata lapsen hyvinvointi ennaltaehkäisten.

Pohdimme, miten lastentarhanopettajien valmiuksia lastensuojelullisten tilanteiden varalle voisi kehittää. Ammattitaidon kehittämisen vuoksi varhaiskasvatuksessa toteutettavaan lastensuojeluun liittyvä koulutus voisi olla yksi keino. Koulutuksessa voisi käydä läpi konkreettisia asioita, miten lastensuojelua toteutetaan varhaiskasvatuksessa ja millä keinoin tilannetta lähdetään työstämään, mikäli huoli lapsen hyvinvoinnista herää. Koulutuksessa voisi hyödyntää havainnollistavia tapauksia, jotka käytyä läpi vaihe vaiheelta. Koulutusten avulla pysytään ajan tasalla ja saadaan mahdollisesti uusia työkaluja entistä tehokkaampaan työskentelyyn.

Haastattelujen perusteella kehitettävää löytyy myös moniammatillisen yhteistyön saralla. Moniammatilliseen yhteistyöhön voitaisiin panostaa lisää ja käydä läpi työkaluja, miten moniammatillista yhteistyötä voitaisiin hyödyntää enemmän. Tämä voisi lisätä lastentarhanopettajien itsevarmuutta toimia osana moniammatillista tiimiä ja voisi antaa lisää rohkeutta ottaa yhteyttä yhteistyötahoihin. Esimerkiksi Kuusamon Lapsen hyvä arki 2 –hankkeeseen liittyvä toimintamalli (Liite 3) voisi olla hyödyllinen työkalu myös Kemin päiväkotien lastentarhanopettajille (Kuusamon kaupunki 2003). Lisäksi Lastensuojelun Keskusliiton Suojele–Tue–Toimi – yhteistuumin lapsen asialla -huoneentaulu ja verkkopalvelu materiaali voisi toimia työn tukena (Lastensuojelun keskusliitto 2012).

Lisäksi tietoa lastensuojeluilmoituksen tekemisestä tulisi lisätä ja olisi hyvä käydä läpi syitä, jotka voivat johtaa mahdolliseen lastensuojeluilmoitukseen. Tietojen ja taitojen lisääminen kouluttautumisen avulla voisivat edesauttaa lastentar-

hanopettajien lastensuojelullisia valmiuksia. Lastentarhanopettajat voisivat puolestaan tiedottaa asiasta ryhmän muita työntekijöitä. Kouluttajan ei välttämättä tarvitse olla ulkopuolinen, vaan talon sisäistäkin tietämystä voidaan hyödyntää.

Kemin päiväkoteihin on tehty kirjallinen toimintamalli (Liite 4) sellaisia tilanteita varten, joissa ollaan huolissaan lapsen hyvinvoinnista. Kuitenkin haastatteluista nousi esille, että osa lastentarhanopettajista ei tiennyt tästä mallista ja kaipasi jonkinlaista toimintamallia tai ohjeita lastensuojelullisia tilanteita varten. Tämä jo kehitetty malli olisi hyvä käydä läpi jokaisen työntekijän kanssa. Lastensuojelulliset tilanteet voivat olla joillekin päiväkodin työntekijöille vieraita, mikäli ei ole aiemmin joutunut toimimaan sellaisissa. Tästä syystä on hyvä, että päiväkodeissa on raamit antava toimintasuunnitelma. Jokainen tilanne on toki yksilöllinen, joten toimintasuunnitelma ei voikaan olla kovin yksityiskohtainen vaan sen täytyy olla joustava ja jokainen vaihe tulee harkita tilanteen mukaan. Olisi tärkeää, että uusien työntekijöiden aloittaessa työt, heidät perehdytettäisiin työhön hyvin ja että he lukisivat myös perehdyttämiskansion, sillä sinne on talletettu paljon oleellista tietoa työpaikasta.

8 POHDINTAA

Halusimme tehdä opinnäytetyön aiheesta, joka koskee niin varhaiskasvatusta kuin myös lastensuojelua. Tavoitteenamme oli, että saisimme opinnäytetyöhömmme haastattelujen avulla tutkimustuloksia, joita myös Kemin päiväkodit voisivat hyödyntää. Prosessimme käynnistyi 2015 vuoden alussa, jolloin hahmottelimme aihetta ja aloimme tehdä tutkimussuunnitelmaa. Vietimme 2015 kevään vaihdossa Espanjassa, ja olimme päättäneet, että aloitamme itse prosessin kunnolla, kun tulemme vaihdosta. Kevään 2015 aikana hahmottelimme tutkimussuunnitelmaa ja tutkimuskysymyksiä. Huhtikuussa 2015 saimme tutkimusluvan ja toimeksiantosopimuksen Kemin kaupungilta. Haastattelut teimme toukokuussa 2015. Kesän 2015 aikana työemme eteni melko hitaasti välimatkamme vuoksi, sillä aikataulujen yhteensovittaminen koitui haastavaksi molempien työskennellessä kokopäiväisesti vuorotöissä. Olimme kuitenkin yhteydessä työemme tiimoilta ja palattuamme samalle paikkakunnalle tiivis työskentely työn parissa alkoi. Työskentelimme todella intensiivisesti työemme parissa ja koska olimme koulun aikana tehneet useita töitä yhdessä, olivat toistemme työskentelytavat meille tuttuja.

Opinnäytetyö oli prosessina mielenkiintoinen, mutta samalla haastava. Prosessi oli kokonaisuudessaan pitkäkestoinen ja jouduimmekin siirtämään aluksi varaamaamme seminaaripäivää kuukaudella eteenpäin. Koemme ensikertalaisina olevamme kuitenkin melko tyytyväisiä työhömmme, vaikka aina löytyy kehitettävää. Välillä iski kovakin epätoivo työn suhteen. Tästä syystä aiheen rajaaminen ja näkökulmien miettiminen etukäteen ovat tärkeässä asemassa. Kirjallisuuden ja erilaisten lähteiden kanssa on tärkeää olla kriittinen ja koemme, että olemme kehittyneet prosessin aikana käsittelemään lähteitä niin, että saamme niistä juuri meidän työhön sopivaa materiaalia.

Mielestämme meille oli hyvä vaihtoehto tehdä työtä yhdessä, sillä pystyimme tukeutumaan toisiimme ja jakamaan näkökulmiamme aiheesta. Haastatteluja analysoidessa huomasimme, että olisimme voineet tarkentaa kysymyksiämme sekä ottaa esille erilaisia kysymyksiä, jotka olisivat olleet hyödyllisiä tutkimusky-

symystemme kannalta. Haastattelut sujuivat kuitenkin hyvin ja koemme, että saimme niistä hyvää aineistoa analysoitavaksi. Aineiston analysointi oli mielenkiintoinen prosessi, mutta samalla myös vaativa. Haastatteluista saadun materiaalin ja teoreettisen tiedon yhteen nitoutuminen vaatii monipuolista dialogia niiden kesken. Omien ajatusten sekä teorian ja haastattelumateriaalin yhdistäminen oli pitkä prosessi.

Koemme, että varsinkin haastattelut olivat mielenkiintoisia, sillä niissä tuli esille lastentarhanopettajien omat kokemukset suoraan kentältä. Vaikutti siltä, että myös lastentarhanopettajat pitivät aihetta ajankohtaisena ja tärkeänä. Lastensuojelu sanana voi aiheuttaa varhaiskasvatuksen työntekijöissä hämmennystä, vaikka todellisuudessa varhaiskasvatuksessa toteutetaan ehkäisevää lastensuojelua tiedostamattakin. Koemme aiheen tärkeäksi myös siksi, että on hyvin todennäköistä, että varhaiskasvatuksen työntekijät kohtaavat työssään tilanteita, jotka vaativat työntekijöiltä lastensuojelullisia valmiuksia. Haastattelemamme lastentarhanopettajat olivat mielestämme ammattitaitoisia oman työnsä asiantuntijoita.

Varhaiskasvatuksessa toteutettavassa lastensuojelussa varhaisella puuttumisella, kasvatuskumppanuudella ja moniammatillisella yhteistyöllä on haastattelujenkin perusteella tärkeä merkitys, kun tehdään työtä lapsen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin eteen. Käsitteiden tuntemus ja taito hyödyntää edellä mainittuja työkaluja ovat osa lastensuojelullisia valmiuksia. Lastentarhanopettajille nämä olivat tuttuja ja sellaisia työkaluja, joita he hyödyntävät jokapäiväisessä työssään.

Koemme, että haastattelut antoivat meille hyvää aineistoa analysoitavaksi ja sitä kautta saimme tuloksia, jotka tuovat esille vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiimme. Työmme tulokset kattavat toki vain kolmen lastentarhanopettajan kertoman perusteella esille tuotuja tuloksia ja vain kolmesta eri Kemian päiväkodista. Laajemman ja kattavamman tutkimuksen saisi, mikäli haastateltavia olisi enemmän ja myös muista varhaiskasvatuksen ammattiryhmistä. Toivomme, että opinnäytetyöstämme saa myös jatkotutkimuksen aiheita liittyen var-

haiskasvatuksessa toteutettavaan lastensuojeluun ja varhaiskasvatuksen työntekijöiden lastensuojelullisiin valmiuksiin.

9 LÄHTEET

- Arnkil, Tom 2015. Huolen vyöhykkeistö – apuväline avoimen yhteistyön kehittämiseksi. Viitattu 10.9.2015.
<http://www.varpu.fi/varpu/tyovalineita/huolen_vyohykkeisto>
- Eriksson, Esa & Arnkil, Tom Erik 2009. Taking up One's Worries. A Handbook on Early Dialogues. Jyväskylä: Gummerus Printing.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.
- Jyväskylän yliopisto 2015. Laadullinen tutkimus. Viitattu 8.11.2015.
<<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>>
- Karila, Kirsti & Nummenmaa, Anna Raija 2001. Matkalla moniammatillisuuteen. Kuvauskohteena päiväkotit. Juva: WSOY.
- Kemi/Kehittämis- ja talousosasto 2015. Tilastollinen vuosikirja 2014 – Kemin kaupunki. Viitattu 13.10.2015.
<http://www.kemi.fi/wp-content/uploads/2015/06/Tilastollinen_vuosikirja_2014_kokojulkaisu.pdf>
- Kemin kaupunki 2011. Kemin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma. Viitattu 9.9.2015.
<<http://www.kemi.fi/wp-content/uploads/2014/03/Vasu2011.pdf>>
- Kemin kaupunki 2015. Sosiaalityö. Viitattu 31.8.2015.
<<http://www.kemi.fi/palvelut/sosiaalipalvelut/aikuissosiaalityot/lastensuojelu/>>
- Kemin kaupunki 2014. Varhaiskasvatus. Viitattu 31.8.2015.
<<http://www.kemi.fi/palvelut/varhaiskasvatus/paivakodit/>>
- Kettumäki, Rosa 2015. Päivähoito-oikeutta rajataan ehkä ensi syksynä. Viitattu 1.9.2015.
<http://yle.fi/uutiset/paivahoito-oikeutta_rajataan_ehka_ensi_syksyna/8261812>
- Kronqvist, Eeva-Liisa 2012. Varhaispedagogiikan kehityspsykologinen perusta. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Juva: PS-kustannus, 13-30.
- Kuusamon kaupunki 2013. Varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön toimintamalli. Viitattu 11.10.2015
<<http://www.kuusamo.fi/Resource.phx/sivut/sivut-kuusamo/perhe/varhaiskja-lastensuojelu.htx>>
- Lastensuojelulaki 13.4.2007/417.
- Lastensuojelun Keskusliitto 2012. Lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyötä kehitettävä. Viitattu 11.10.2015.
<http://www.iskl.fi/tiedottaa/tiedotusvalineille/tiedotteet/tiedotteet_2012/lastensuojelun_ja_paivahoidon_yhteistyota_keitettava.2267.news>
- Liperin kaupunki 2015. Lastensuojeluilmoitus ja lastensuojelutarpeen selvitys. Viitattu 11.10.2015.
<<http://www.liperi.fi/fi/asukkaille/sosiaali--ja-terveyspalvelut/lasten-ja-perheiden-palvelut/lastensuojelu/>>
- Metsämuuronen, Jari 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp Ky.
- Määttä, Paula & Rantala, Anja 2010. Tavallisen erityinen lapsi. Yhdessä

- tekemisen toimintamalleja. Juva: PS-kustannus.
- Opetushallitus 2015. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 8.11.2015.
<http://www.oph.fi/ajankohtaista/tiedotteet/101/0/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteita_valmistellaan_opetushallituksessa>
- Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2013. Kuusamon varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun yhteistyön toimintamalli. Viitattu 11.10.2015.
<https://shp.onqpr.com/QPR2012_POSKE/Portal/QPR.Isapi.dll?QPRPORTAL&*prmv&SES=kDylLHM2B6N3ya1TRh9tqA&FMT=p&LAN=fi%u002c1&DTM=&RID=289760470653363021>
- Pohjola, Anneli 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa Viinamäki, Leena & Saari, Erkki (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Helsinki: Tammi.
- Ristimäki, Tero & Varsa, Marjo 2013. Talentia ajaa varhaiskasvattaja-sosionomien asiaa. Viitattu 13.10.2015.
<http://www.talentia.fi/talentia/jasenyhdistykset/sosiaalipedagogit_talentia_ry/ajankohtaista/talentia_ajaa_varhaiskasvattaja-sosionomien_asiaa.4853.news>
- Stakes 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 1.9.2015.
<<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/77129/Varhaiskasvatussuunnitelmanperusteet.pdf?sequence=1>>
- Talentia 2015a. Laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä 817/2015. Viitattu 9.9.2015.
<[http://www.talentia.fi/tyoelamassa/amatit_ja_kelpoisuudet/laki_sosiaalialan_ammattihenkilöistä_\(817_2015\)](http://www.talentia.fi/tyoelamassa/amatit_ja_kelpoisuudet/laki_sosiaalialan_ammattihenkilöistä_(817_2015))>
- Talentia 2015b. Sosionomi varhaiskasvatuksessa. Viitattu 1.9.2015.
<http://www.talentia.fi/files/66/Sosionomi_varhaiskasvatuksessa_2014_net.pdf>
- Taskinen, Sirpa 2012. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015a. Kasvatuskumppanuus 2014. Viitattu 4.11.2015.
<https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta/kasvatuskumppanuus>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014a. Lastenneuvolan käsikirja. Yhteistyötahot. Viitattu 1.9.2015.
<<https://www.thl.fi/fi/web/lastenneuvolakasikirja/lastenneuvolatyon-perusteet/yhteistyotahot>>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2014b. Lastensuojelu 2013. Viitattu 11.10.2015.
<<https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu>>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015b. Lastensuojelun käsikirja. Ehkäisevä lastensuojelu. Viitattu 1.9.2015
<<https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu>>
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2015c. Lastensuojelun käsittelyajat. Viitattu 11.10.2015.
<<https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden->

sosiaalipalvelut/lastensuojelun-kasittelyajat>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
Helsinki: Tammi.

Työ- ja elintarvikeministeriö 2015. Lastentarhanopettaja. Viitattu 8.11.2015.

<http://www.ammattinetti.fi/ammattit/detail/98_ammatti>

Varhaiskasvatuslaki 19.1.1973/36

10 LIITTEET

LIITE 1

HAASTATTELUKYSYMYKSET

Taustatiedot

Koulutustausta?

Kuinka kauan olet työskennellyt lastentarhanopettajana?

Kuinka kauan tässä päiväkodissa?

Lastensuojelu päivähoitossa

Määrittele lastensuojelu.

Miten lastensuojelu näkyy päiväkodin arjessa?

Miten toteutat lastensuojelua työssäsi?

Pitäisikö lastensuojelua kehittää päiväkodeissa, miten?

Koetko, että koulutustaustasi antaa riittävästi tietoa/taitoa toteuttaa lastensuojelua?

Varhainen puuttuminen

Määrittele varhainen puuttuminen.

Miten varhainen puuttuminen näkyy päiväkodissa?

Millaiset syyt johtavat lapsen hyvinvoinnin puheeksi ottamiseen vanhempien kanssa?

Miten tilannetta lähdetään työstämään?

Kasvatuskumppanuus

Määrittele kasvatuskumppanuus.

Miten toteutat kasvatuskumppanuutta työssäsi?

Miten kasvatuskumppanuus näkyy päivähoitossa toteutettavassa lastensuojelussa?

Moniammatillinen yhteistyö

Mitkä instituutiot ovat päiväkodin kanssa yhteistyössä?

Millä tavoin moniammatillista yhteistyötä toteutetaan?

Miten toimitaan moniammatillisesti, jos huoli hoidossa olevasta lapsesta herää?

Millaisia yhteisiä linjauksia, ohjauksia, toimintamalleja?

Millä perusteella lastensuojeluilmoitus tehdään?

Mitä lastensuojeluilmoituksen jälkeen tapahtuu? Miten se vaikuttaa päiväkodin arkeen?

Miten vaihtoehtoisuus vaikuttaa lastensuojelun kanssa tehtävään yhteistyöhön?

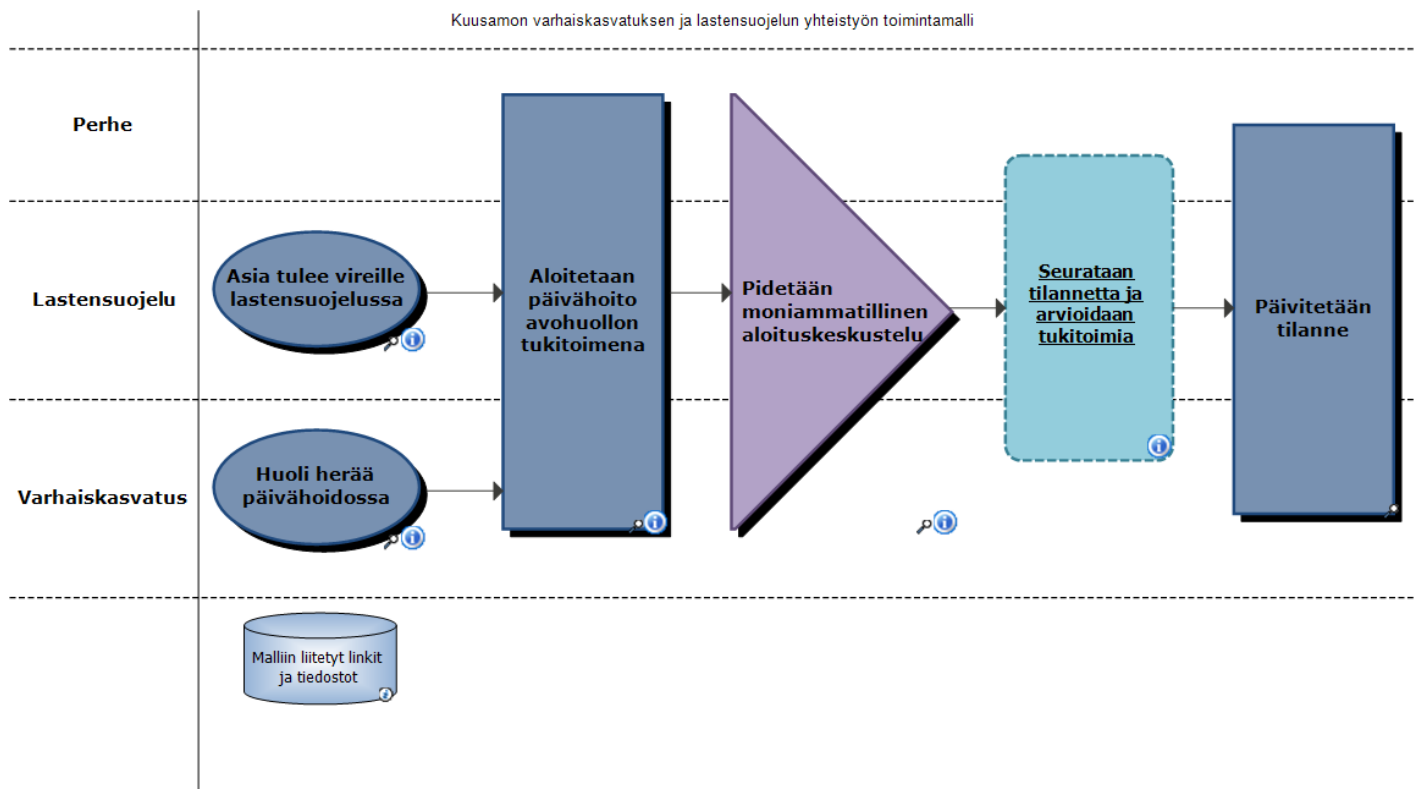
LIITE 2

Kemin päiväkodit

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kunnalliset päiväkodit, lkm	9	9	11*	11	11	11
Yksityiset päiväkodit	1	1	1	1	1	1
Hoitopaikat yhteensä	783	783	833	846	844	844
Asiakkaat keskimäärin / v	887	906	957	926	917	902

*Marttalan päiväkotia avattu 22.8.2011 ja Möllärinrannan päiväkotia erotettu Peurasaaren päiväkodista omaksi yksiköksi 1.8.2011 alkaen
(Kemi/Kehittämisen- ja talousosasto 2015, 49.)

LIITE 3

(Kuusamon kaupunki 2013)

LIITE 4

PÄIVÄHOIDON TOIMINTAMALLI, KUN LAPSEN HYVINVOINTI NÄYTTÄÄ UHATULTA

Päivähoidon tehtävä on tuoda huoli julki ja sitoutua yhteistyöhön oman työnsä puitteissa. Päivähoidon ei tarvitse määrittellä eikä tutkia syytä.

Huolen/epäilyksen herääminen

- mihin huoleni perustuu (huomiot kokonaisuus ei vain yksittäinen oire)
- mitkä ovat konkreettiset havainnot

Huolen jakaminen

- mieltä kenelle kerrot
- pidä esimehestä ajan tasalla

Päiväkirjan pitäminen 2vk

- omat havainnot (fyys. & psyyk., psykosomaattiset...)
- sekä hyvät että huonot
- lapsen kertomiset/sanomiset lapsen sanoin
- tarkenna havaintoa avoimin kysymyksin älä johdattele
- 2 vk:n seurannan jälkeen arvioi, oletko vielä huolissasi

Konsultointinen

- erityistyöntekijät (kelto, ph-psykologi)
- sosiaalityöntekijä

Huolen puheeksi ottaminen vanhemman/vanhempien kanssa

- arvioi tilanne, lapsen turvallisuus
- valitse sopiva ajankohta ja tilanne (toisen työntekijän läsnäolo)
- mieltä rakentava tapa julkaista huolesi (puhu minä muodossa ja auttamisaiheissa – ei syyttävästi)

Yhteistyösopimuksen tekeminen eri auttajatahojen kanssa.
(ole itse aktiivinen osapuoli työntekijänä yhteistyössä)

- sosiaalityö
- perheneuvola
- neuvola
- terveyspalvelut jne

Palautejärjestelmä / seuranta eri toimijatahojen välillä => Jatkumo!

POIKKEUKSIA:

B. Yhteistyö vanhempien kanssa ei toimi / ei muutoin mahdollista

- Tee ilmoitus sosiaalityöntekijälle (last.suojelulaki §40) suoraan ja ilmoita vanhemmille, että olet toiminut lain velvoituksen mukaisesti.

B. Vanhempi/vanhemmat uhka lapsen turvallisuudelle (esim. perheväkivalta)

- Tee ilmoitus sosiaalityöntekijälle suoraan

MUUSTA! LAPSEN ETU MENEÄ AINA SALAISUUSVELVOITUSTEN EDELLE!

C. Jos huoli lapsesta on suuri tai jos kyseessä on akuutti kriisi, tilanne vaatii suoraa toimintaa

- yhteydenotto auttavaan tahoon (sos.t., lääkäri, poliisi...)
- ilmoitus vanhemmille

(Kemin kaupungin päiväkotien perhedytyskansiot)